

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

552Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ (+ ΤΗΛΕΔΙΑΣΚΕΨΗ ΜΕΣΩ INTERACTIO),
10.6.2020-11.6.2020

Ψήφισμα με θέμα «Προτάσεις της ΕΟΚΕ για την ανασυγκρότηση και την ανάκαμψη μετά την κρίση της νόσου COVID-19: “Η ΕΕ οφείλει να πορευθεί με πυξίδα την αρχή σύμφωνα με την οποία η εικόνα που προβάλλει αντικατοπτρίζει μια κοινότητα με κοινό πεπρωμένο”» βάσει των εργασιών της υποεπιτροπής για την ανάκαμψη και την ανασυγκρότηση μετά την κρίση της νόσου COVID-19

(2020/C 311/01)

Εισηγητές: ο κ. Petr ZAHRADNIK (OM. I)

ο κ. Stefano PALMIERI (OM. II)

ο κ. Jan DIRX (OM. III)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της που πραγματοποιήθηκε στις 10 και 11 Ιουνίου 2020 (συνεδρίαση της 11ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε το ακόλουθο ψήφισμα με 221 ψήφους υπέρ, 0 ψήφους κατά και 6 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί και στηρίζει πλήρως τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: το σχέδιο της ΕΕ για την επόμενη γενιά και τον συνολικό ενωσιακό προϋπολογισμό για την περίοδο 2021-2027. Στην παρούσα δήλωση εκθέτουμε τις προτάσεις που μπορούν, κατά την άποψή μας, να συμβάλουν στην ανάκαμψη και την ανασυγκρότηση μετά την κρίση του κορονοϊού. Θεωρούμε, εν προκειμένω, καθοριστικής σημασίας τα ακόλουθα τέσσερα σημεία:

1.2. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ανάκαμψη από τις επιπτώσεις της κρίσης του κορονοϊού θα στεφθεί με επιτυχία μόνο εάν συνδυαστεί με την αναδιάρθρωση της κοινωνίας μας: οφείλουμε να επικεντρωθούμε εξίσου στην ανασυγκρότηση και στην ανάκαμψη. Δεν μπορούμε απλώς να αποκαταστήσουμε ό,τι προϋπήρχε ήδη: χρειάζεται να το αναδιαρθρώσουμε και να το βελτιώσουμε. Κατά την ΕΟΚΕ, η αναδιάρθρωση και η βελτίωση θα πρέπει να βασιστούν στις αρχές που διαπνέουν το σύνολο του έργου μας: προστασία των ανθρωπίνων και των κοινωνικών δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αξιών και του κράτους δικαίου· πλήρης αξιοποίηση του δυναμικού της ενιαίας αγοράς· επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ)· ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας· και επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας στην ΕΕ το αργότερο έως το 2050. Οφείλουμε επίσης να διασφαλίσουμε τη χρηστή διακυβέρνηση και τη δημοκρατική λογοδοσία. Αποτελεί επίσης επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε τον λόγο για τον οποίο ορισμένες κοινωνικές ομάδες έμειναν πιο εκτεθειμένες κατά τη διάρκεια της κρίσης, όσον αφορά τόσο την ανεπαρκή προστασία τους από τη μόλυνση όσο και την απώλεια των μέσων διαβίωσής τους, και να επιδιώξουμε τον περιορισμό αυτής της ευπάθειας.

1.3. Η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου θα αποκτήσει ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση και την αξιολόγηση των παρεμβάσεων που προβλέπονται στο σχέδιο «Επόμενη Γενιά ΕΕ» και, σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως παράγοντες που διαδραματίζουν αξιοσημείωτο ρόλο σε αυτή τη διαδικασία.

1.4. Στο πλαίσιο αυτής της νέας διαδικασίας ανάκαμψης και ανασυγκρότησης, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η προσεχής διάσκεψη για το μέλλον της Ευρώπης θα αποτελέσει ευκαιρία για την ενδυνάμωση και την εμπέδωση της θεσμικής δομής της ΕΕ, καθώς και για την πραγματική ανανέωση του εγχειρήματος της ΕΕ προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις των επόμενων δεκαετιών.

1.5. Οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται μέσω της παροχής βραχυπρόθεσμων οικονομικών κινήτρων θα πρέπει είτε να έχουν ουδέτερη επίδραση είτε να επιταχύνουν τον διαρθρωτικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας προς μηδενική ρύπανση, αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και κλιματική ουδετερότητα έως το 2050.

1.6. Η συμμετοχή όλων των πολιτών μέσω των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, θα καταστήσει δυνατή τη μεταρρύθμιση της οικονομίας και την αναδιαμόρφωση της κοινωνίας. Τα κράτη μέλη και η ΕΕ πρέπει, συνεπώς, να διασφαλίσουν ότι κανείς δεν θα αφηθεί στο περιθώριο αυτής της περίπλοκης διαδικασίας.

1.7. Πρωτίστως, ένα από τα κύρια διδάγματα της κρίσης του κορονοϊού είναι ότι τα συστήματα υγείας σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να ενισχυθούν μέσω της δημιουργίας μιας «Ένωσης της ΕΕ στον τομέα της υγείας».

2. Η κρίση της νόσου COVID-19: εξωγενής συμμετρικός κλυδωνισμός για την ΕΕ με διαφορετικές επιπτώσεις μεταξύ των κρατών μελών της

2.1. Η κρίση της νόσου COVID-19 και οι επιπτώσεις της στην ΕΕ

2.1.1. Παρότι, κατά τη στιγμή της σύνταξης του παρόντος ψηφίσματος, θεωρείται ακόμη πρόωγη η αξιολόγηση του πλήρους αντικτύπου της πανδημίας COVID-19, είναι ωστόσο ήδη σαφές ότι πρόκειται για τη χειρότερη οικονομική κρίση με την οποία βρέθηκαν αντιμέτωπες οι ευρωπαϊκές οικονομίες μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ο δρόμος προς την ανάκαμψη θα είναι πιθανότατα μακρύτερος και δύσβατος. Οι προβλέψεις του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιβεβαιώνουν ότι η σημερινή κρίση έχει επηρεάσει όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ με διαφορετική ένταση⁽¹⁾ και αποτελεί πρόκληση όχι μόνο για τα πρότυπα συμπεριφοράς μας, αλλά και για τα πρότυπα παραγωγής, κατανάλωσης και απασχόλησής μας.

2.1.2. Πρόκειται για μια σοβαρή κρίση διότι συνέπεσε με μια περίοδο σοβαρής οικονομικής και πολιτικής αδυναμίας της ΕΕ. Σε ορισμένες χώρες, οι αρνητικές επιπτώσεις της προηγούμενης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης (2008-2010) εξακολουθούν να γίνονται αισθητές και οι οικονομίες τους παραμένουν ακόμη ευπαθείς, εύθραυστες και ευάλωτες σε κλυδωνισμούς. Παρομοίως, ορισμένες κοινωνικές ομάδες, ακόμη και στα πλουσιότερα κράτη μέλη, δεν έχουν ακόμη ανακάμψει τελείως από τις επιπτώσεις της τελευταίας οικονομικής κρίσης. Αυτό ισχύει, για παράδειγμα, στην περίπτωση των ατόμων με αναπηρία⁽²⁾. Επιπλέον, η κρίση εκδηλώθηκε σε μια κρίσιμη χρονική στιγμή για την ΕΕ, σε ένα στάδιο μετάβασης προς μια ψηφιακή οικονομία ευαίσθητη στην οικονομική, περιβαλλοντική και την κοινωνική βιωσιμότητα

2.1.3. Η σημερινή κρίση έχει ανατρεπτικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο και αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για το σύνολο των δραστηριοτήτων και των πολιτικών την επαναφορά της ζωής μας, των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών μας συστημάτων και των οργανώσεών μας σε μια «νέα ομαλότητα».

2.1.4. Η κρίση θα αποτελέσει σοβαρή δοκιμασία αντοχής για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της, για το οικονομικό μας σύστημα και τα κοινωνικά μας μοντέλα, για τις αξίες μας και για την ίδια τη δημοκρατία μας.

2.2. Οικονομικές επιπτώσεις

2.2.1. Σε αντίθεση με την προηγούμενη κρίση, αυτή τη φορά χρειάστηκε να επιβληθεί αμέσως η πλήρης αναστολή πολλών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα τη συρρίκνωση της παραγωγής, την εκτίναξη της ανεργίας και την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου (μείωση του πραγματικού εισοδήματος, εργασιακή ανασφάλεια, περιορισμός των μετακινήσεων), τη δραστική μείωση του όγκου του εξωτερικού εμπορίου, τόσο εντός της ΕΕ όσο και με τρίτες χώρες, και τη ραγδαία επιδείνωση των δεικτών των δημόσιων οικονομικών.

⁽¹⁾ Georgieva, C., 2020, *The Great Lockdown: Worst Economic Downturn Since the Great Depression* (Ο μεγάλος περιορισμός: η χειρότερη οικονομική κάμψη μετά τη «Μεγάλη Ύφεση»). Δελτίο Τύπου αριθ. 20/98 του ΔΝΤ.

⁽²⁾ Τα αριθμητικά στοιχεία των στατιστικών της ΕΕ για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (EU SILC) δείχνουν αύξηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού για τα άτομα με αναπηρία μεταξύ του 2010 και του 2018 στην Εσθονία, το Λουξεμβούργο, τη Γερμανία, τη Σουηδία, την Ιρλανδία, την Τσεχία, τη Λιθουανία, την Ιταλία, τις Κάτω Χώρες, τη Μάλτα και την Ισπανία.

2.2.2. Σύμφωνα με διαθέσιμη ανάλυση των επιπτώσεων της κρίσης της νόσου COVID-19 στην οικονομική ανάπτυξη, αναμένεται μείωση της ανάπτυξης του ΑΕγχΠ κατά περίπου 8 % ⁽³⁾, αύξηση του αριθμού των ανέργων παγκοσμίως κατά 24,7 εκατομμύρια και κλίμα αβεβαιότητας το οποίο επηρεάζει αριθμό θέσεων εργασίας κυμαινόμενο μεταξύ 13 και 36 εκατομμυρίων ⁽⁴⁾. Στην ΕΕ, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να αυξηθεί από 6,7 % το 2019 σε 9,0 % το 2020 ⁽⁵⁾. Αυτή η κρίση υποβάλλει επίσης σε σοβαρή δοκιμασία: i) το σύστημα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αποτελεί τη ραχοκοκαλιά του ευρωπαϊκού συστήματος παραγωγής· ii) την ανταγωνιστικότητα του συστήματος των μεγάλων ευρωπαϊκών επιχειρήσεων· iii) την ίδια την επιβίωση ορισμένων οικονομικών τομέων, όπως ο ξενοδοχειακός, ο τουριστικός και ο πολιτιστικός τομέας, αλλά και ο τομέας των μεταφορών.

2.2.3. Οι εκτιμήσεις για το 2021 ⁽⁶⁾ είναι πολύ πιο αισιόδοξες, με δυνατότητα υπό όρους ανάκαμψης που θα εξαρτηθεί, ωστόσο, από τις ακόλουθες παραμέτρους: την έως τότε άρση των περιοριστικών μέτρων· τη διατήρηση της πανδημίας υπό έλεγχο και την έμπρακτη απόδειξη της αποτελεσματικότητας των πρωτόγωνων νομισματικών, δημοσιονομικών και κανονιστικών μέτρων που υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη και την ΕΕ για την άμβλυση των άμεσων οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης και τον μετριασμό των μακροχρόνιων ζημιών στις οικονομικές και κοινωνικές σχέσεις και στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

2.2.4. Από τη σκοπιά της ΕΕ, η ενιαία αγορά έχει ουσιαστικά παραλύσει. Επιπλέον, οι δέσμες μέτρων των κρατών μελών για την αντιμετώπιση της κρίσης προκάλεσαν κίνδυνο δημιουργίας μη ισότιμων όρων ανταγωνισμού, ο οποίος πρέπει να αντιμετωπιστεί επειγόντως. Η αβεβαιότητα σχετικά με τις μελλοντικές επενδύσεις εκτινάχθηκε στα ύψη, ενώ οι βασικοί δείκτες, όπως ο δείκτης προσδοκίων των διευθυντών αγορών (Purchasing Managers Index — PMI), και η αναγκαία εμπιστοσύνη για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές άγγιξαν ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

2.2.5. Ως εκ τούτου, οι σοβαρότερες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις θα καταγραφούν πιθανότατα κατά το δεύτερο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ανάλογα με τον βαθμό έντασης που βιώνουν οι διάφοροι τομείς. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2020, μπορούμε να αναμένουμε κάποια οικονομική ανάκαμψη, παρότι η μορφή της ανάκαμψης θα μπορούσε να διαφέρει από χώρα σε χώρα.

2.2.6. Αλλά ακόμη σοβαρότερο είναι το γεγονός ότι ο κλυδωνισμός ανέστειλε και διαφοροποίησε εντελώς τα συνήθη πρότυπα και τον φυσιολογικό τρόπο ζωής μας. Στο πλαίσιο της διαδικασίας ανάκαμψης και επανεκκίνησης, είναι αναγκαίο να εστιάσουμε στην ανάκτηση όχι μόνο των οικονομικών μας επιδόσεων, αλλά —ίσως και ακόμη πιο επειγόντως— στην παροχή ελπίδας και στην ευκαιρία προσαρμογής της ζωής μας στη «νέα ομαλότητα», συμπεριλαμβανομένης της πλήρους συμμόρφωσης με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.3. Κοινωνικές επιπτώσεις

2.3.1. Η νόσος COVID-19 θα έχει εκτεταμένες επιπτώσεις στις επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Εκτός από τις επείγουσες ανησυχίες σχετικά με την υγεία των εργαζομένων και των οικογενειών τους, ο ιός και οι επακόλουθοι οικονομικοί κλυδωνισμοί θα επηρεάσουν τον κόσμο της εργασίας από τρεις βασικές απόψεις: 1) τον αριθμό των θέσεων εργασίας (ανεργία και υποαπασχόληση) 2) την ποιότητα της εργασίας και 3) τις επιπτώσεις σε συγκεκριμένες ομάδες που είναι περισσότερο ευάλωτες στις δυσμενείς επιδόσεις της αγοράς εργασίας. Ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων πλήττονται περισσότερο επειδή δεν διαθέτουν κοινωνικά δίχτυα ασφαλείας: οι νέοι εργαζόμενοι σε επισφαλείς θέσεις εργασίας, οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, οι εργαζόμενοι με αναπηρία, οι γυναίκες διότι είτε υπερεκπροσωπούνται στους τομείς που πλήττονται δριμύτερα είτε παραμένουν στο σπίτι για να φροντίσουν τα μέλη της οικογένειάς τους, οι αυτοαπασχολούμενοι ή οι εργαζόμενοι σε πλατφόρμα, οι χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι, οι διακινούμενοι εργαζόμενοι, καθώς και εκείνοι που υποδεικνύονται ως «αόρατοι» εργαζόμενοι, δηλαδή εκείνοι που απασχολούνται σε αδήλωτη εργασία. Η φτώχεια των εργαζομένων υπάρχει επίσης πιθανότητα να αυξηθεί σημαντικά ⁽⁷⁾.

2.3.2. Η διασφάλιση της απασχόλησης και του εισοδήματος όλων των εργαζομένων αποτελεί προτεραιότητα και επιβάλλει τη διαμόρφωση των πολιτικών του σήμερα έχοντας κατά νου μια μακροπρόθεσμη προοπτική. Η ΕΕ χρειάζεται μια ισχυρή ευρωπαϊκή στρατηγική κοινωνικής ανάκαμψης και ανασυγκρότησης, τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, με την ενεργό συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και με στόχο την αναζωογόνηση της οικονομίας, την προάσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και τη διασφάλιση της ευημερίας όλων. Απαιτούνται βαθύτερες θεσμικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ανάκαμψης και την οικοδόμηση της ανθεκτικότητας μέσω ισχυρών και καθολικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας που μπορούν να λειτουργήσουν ως αυτόματοι οικονομικοί και κοινωνικοί σταθεροποιητές σε περίπτωση κρίσεων. Αυτό θα συμβάλει επίσης στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης προς τους θεσμικούς φορείς και τις κυβερνήσεις.

⁽³⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN.

⁽⁴⁾ Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Μάρτιος 2020, *COVID-19 and the world of work: Impact and policy responses* (Η νόσος COVID-19 και ο κόσμος της εργασίας: Επιπτώσεις και πολιτικές απαντήσεις).

⁽⁵⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Άνοιξη 2020, *European Economic Forecast* (Ευρωπαϊκές Οικονομικές Προβλέψεις) Institutional Paper αριθ. 125. Μάιος 2020.

⁽⁶⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN.

⁽⁷⁾ Πρώτη διαπίστωση του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound) — Ζωή, εργασία και COVID-19 — Απρίλιος 2020: «Τα αποτελέσματα της έρευνας αποκαλύπτουν ότι, λόγω των οικονομικών επιπτώσεων της πανδημικής κρίσης της νόσου COVID-19, τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες είναι περισσότερα από ό,τι πριν από την έναρξη της κρίσης. Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες (47 %) δήλωσαν ότι το νοικοκυριό τους αντιμετωπίζει δυσκολίες για την κάλυψη των οικονομικών του αναγκών. [...] Μεταξύ των ερωτηθέντων που έχασαν οριστικά τη θέση εργασίας τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, το 90 % ανέφερε ότι η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού του επιδεινώθηκε, το 44 % ότι δεν έχει αποταμιευμένα χρήματα και το 35 % ότι έχει αρκετά αποταμιευμένα χρήματα για να διατηρήσει το σημερινό βιοτικό του επίπεδο επί τρεις μήνες».

2.3.3. Ο διμερής και ο τριμερής κοινωνικός διάλογος μεταξύ των κυβερνήσεων και των οργανώσεων των εργαζομένων και των εργοδοτών αποτελεί βασικό εργαλείο για την εξεύρεση και την υλοποίηση βιώσιμων λύσεων, από το κοινοτικό έως το παγκόσμιο επίπεδο. Ο διάλογος αυτός απαιτεί ισχυρές, ανεξάρτητες και δημοκρατικές οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων.

2.3.4. Απαιτείται, αφενός, να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή προκειμένου να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξει ανάκαμψη δύο ταχυτήτων από την παρούσα κρίση, όπως συνέβη κατά την τελευταία κρίση, και, αφετέρου, να παρασχεθεί στήριξη σε όλες τις ομάδες ώστε να έχουν τη δυνατότητα να ανακάμψουν από κοινού, χωρίς να χρειάζεται οι πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες να περιμένουν μέχρι να επιτύχουν τις ίδιες βελτιώσεις ως προς την απασχόληση και το βιοτικό επίπεδο με τις υπόλοιπες πληθυσμιακές ομάδες. Αυτό ισχύει ιδίως για τους νέους, τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα που ανήκουν σε εθνοτικές μειονότητες, καθώς και για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

2.3.5. Ιδιαίτερη προσοχή και δράση απαιτείται επίσης για ομάδες που βρίσκονται εκτός των αγορών εργασίας και ζουν ήδη σε συνθήκες φτώχειας, καθώς και για νέες ομάδες φτωχών οι οποίες προβλέπεται ότι θα αυξηθούν. Οι ομάδες αυτές κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν ακόμη περισσότερο, με πληθώρα επακόλουθων κοινωνικών και υγειονομικών ζητημάτων.

2.3.6. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (ΟΚΠ) περιλαμβάνονται και οι ίδιες μεταξύ των θυμάτων των ανισοτήτων και των αδυναμιών του συστήματος. Η σημερινή και η μελλοντική ικανότητα ανταπόκρισής τους στις ανάγκες τους απειλείται συχνά εξαιτίας πενιχρών και αυξομειούμενων πόρων, πράγμα το οποίο πρέπει να διευθετηθεί με την εξασφάλιση μηχανισμών χρηματοδότησης για τις ΟΚΠ.

3. Αξιολόγηση της αντίδρασης της ΕΕ στην κρίση της νόσου COVID-19

3.1. Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης

3.1.1. Αυτή τη στιγμή, η πανδημία του κορονοϊού στην Ευρώπη (και συγκριτικά σε ολόκληρο τον κόσμο) καθορίζει όλες τις παραμέτρους της ζωής μας, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής δραστηριότητας και οργάνωσης και των οικονομικών συστημάτων. Η οικονομία και τα μέσα οικονομικής πολιτικής είναι πλήρως εξαρτημένα από την ικανοποιητική επίλυση της κρίσης και την ουσιαστική συμβολή τους στον τερματισμό της. Ωστόσο, ακόμη και σε αυτή την κρίσιμη περίοδο, είναι σκόπιμο να διασφαλιστεί:

- η αποτελεσματική χρήση και η διάθεση των χρηματοδοτικών πηγών που κινητοποιούνται ανάλογα με τις ανάγκες,
- η παροχή δίκαιης αποζημίωσης σε όλους τους επιζήμιους δικαιούχους (φυσικά πρόσωπα, εταιρείες και επιχειρήσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, πάροχοι δημοσίων υπηρεσιών κ.λπ.) που πλήττονται από την πανδημία,
- η επανεκκίνηση της οικονομίας μετά το τέλος της τρέχουσας πανδημίας, έχοντας αντλήσει διδάγματα από αυτήν σχετικά με κοινωνικά ζητήματα που χρειάζεται να αντιμετωπιστούν επείγοντως.

3.1.2. Παρότι η αγορά και η οικονομία δεν μπορούν να αναλάβουν τον ρόλο της διάγνωσης και της αξιολόγησης ενός άγνωστου ιατρικού προβλήματος, ταυτόχρονα η επίλυση του προβλήματος της πανδημίας θα ήταν σχεδόν αδύνατη χωρίς τη δέουσα συνεκτίμηση του σχετικού δημοσιονομικού κόστους και των δυνητικών οικονομικών επιπτώσεων.

3.1.3. Μέχρι στιγμής, τόσο τα κράτη μέλη όσο και τα αντίστοιχα θεσμικά όργανα της ΕΕ, ενέκριναν μια δέσμη προληπτικών, σταθεροποιητικών και αντισταθμιστικών μέτρων έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση της κρίσης. Τα μέτρα αυτά μπορούν να διακριθούν σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τη μορφή τους: νομοσυντακτικά και σταθεροποιητικά μέτρα, φορολογικά μέτρα, μέτρα βασισμένα σε εγγυήσεις και πιστώσεις, καθώς και κανονιστικά και διαδικαστικά μέτρα. Τα μέτρα καλύπτουν όλες τις εκφάνσεις της ζωής, αλλά εστιάζονται κυρίως στην οικονομία και τις επιχειρήσεις, καθώς και σε κοινωνικά ζητήματα (βλέπε παράρτημα Ι).

3.1.4. Τα προβλεπόμενα μέτρα αντικατοπτρίζουν έναν συνεκτικό συνδυασμό οικονομικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένης μιας αντίδρασης εστιασμένης στη νομοσυντακτική πολιτική, κυρίως μέσω ενός νέου κύματος ποσοτικής χαλάρωσης, που συμπληρώνεται από ένα νέο σύστημα αγοράς τίτλων για τη στήριξη της ρευστότητας της χρηματοπιστωτικής αγοράς υπό την ευθύνη της ΕΚΤ, από μια λειτουργία μακροοικονομικής σταθεροποίησης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ), από μια δέσμη δημοσιονομικών μέτρων, ξεκινώντας από την προσωρινή θέσπιση ευέλικτων κανόνων για θέματα προϋπολογισμού και κρατικών ενισχύσεων μέσω τεράστιων δημοσιονομικών ενέσεων για την ενίσχυση των επιχειρήσεων και των ατόμων που πλήττονται από την πανδημία, από την αναβολή των υποχρεώσεων αποπληρωμής και από τη μαζική ανακατανομή των ενωσιακών δημοσιονομικών πόρων. Εξαιρετικά σημαντική είναι επίσης η δέσμη κανονιστικών και διαδικαστικών μέτρων διαφόρων ειδών.

3.1.5. Ο όγκος των πηγών χρηματοδότησης που συνδέονται με τα μέτρα στήριξης της ευρωπαϊκής κοινωνίας εκτιμάται ότι ανέρχεται σε σχεδόν 3 τρις. ευρώ (ήτοι σε 16 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ το 2019). Έως τώρα, το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε έναν συνδυασμό μέτρων οικονομικής πολιτικής που εφαρμόζονται στο επίπεδο της ΕΕ και, κυρίως, στο επίπεδο των κρατών μελών. Στο πλαίσιο του αρχικού σχεδίου οικονομικής αντίδρασης της ΕΕ στην πανδημία του κορονοϊού, μόνο 165 δισεκατ. ευρώ σχετίζονται άμεσα με κοινές πηγές χρηματοδότησης της ΕΕ, με τη μορφή επιδοτήσεων και χρηματοδοτικών μέσων· τα άλλα μέτρα που ελήφθησαν από την ΕΕ περιλαμβάνουν μέτρα για τη στήριξη της ρευστότητας, την εφαρμογή πιο ευέλικτων κανόνων ή την κινητοποίηση χρηματοπιστωτικών μέσων βασισμένων σε εγγυήσεις· όλα τα υπόλοιπα μέτρα δημοσιονομικού χαρακτήρα είτε ελήφθησαν είτε εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη. Στη συνέχεια, το μερίδιο των μέτρων που εκπονήθηκαν από την ΕΕ αυξήθηκε.

3.1.6. Πολύ πιο πρόσφατα, η δέσμη μέτρων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη μελλοντική χρηματοδότηση της ΕΕ, η οποία περιλαμβάνει μια πρόταση σχετικά με ένα προσωρινό Ευρωπαϊκό Μέσο Ανάκαμψης έκτακτης ανάγκης [επονομαζόμενο «Επόμενη Γενιά ΕΕ» («Next Generation EU»)], καθώς και την εκτεταμένη προσαρμογή της αρχικής πρότασης για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) 2021-2027 της ΕΕ, αποτελεί κυριολεκτικά πραγματική επανάσταση στον εν λόγω τομέα.

3.1.7. Τέλος, η συνολική δέσμη μέτρων που ανακοινώθηκε στα τέλη Μαΐου αποτελεί σημαντική συμβολή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη διευθέτηση της παρούσας κατάστασης και έχει συνδεθεί με ένα ισχυρό και εξαιρετικά στοχευμένο νέο μέσο, αποκλειστικά επικεντρωμένο στην έξοδο από την κρίση, στην επανεκκίνηση και στην ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19. Με τα μέτρα αυτά επιδιώκεται η εστίαση των προσπαθειών της στις πραγματικές ανάγκες με στόχο να παραμείνει η ενιαία αγορά ομοιογενής και λειτουργική. Το μοντέλο χρηματοδότησης θεωρείται λογικό και αποτελεί δράση καινοτομίας και επίδειξης αλληλεγγύης προς τα κράτη μέλη. Η λειτουργία του μελλοντικού μέσου «Επόμενη Γενιά ΕΕ» πρέπει να είναι συμπληρωματική προς το νέο ΠΔΠ, στο πλαίσιο του οποίου και άλλες προτεραιότητες της ΕΕ —οι οποίες δεν συνδέονται κατ' ανάγκη με την πανδημία— πρέπει να αντικατοπτρίζονται επίσης επαρκώς (όπως, για παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η βελτίωση της ενιαίας αγοράς και των συνθηκών ανταγωνιστικότητας της ΕΕ, ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων και η σταδιακή προσαρμογή στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, παράλληλα με όλες τις διεθνείς Συνθήκες και συμβάσεις που έχουν υπογραφεί και κυρωθεί από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της).

3.2. Ανάλυση και συμπεράσματα σχετικά με την καταλληλότητα και την επάρκεια ή μη των μέτρων

3.2.1. Όπως προαναφέρθηκε, το ζήτημα είναι τόσο εκτενές ώστε η εξεύρεση κατάλληλης λύσης είναι δυνατή μόνο χάρη σε ένα καλά συντονισμένο συνδυασμό πολιτικών και στην ύπαρξη διακριτών αρμοδιοτήτων των εκάστοτε ενδιαφερομένων, με την ορθή επιλογή στόχων και χρονοδιαγράμματος δράσης. Εντός της δέσμης των εγκριθέντων μέτρων περιλαμβάνονται νέες καινοτόμες προσεγγίσεις οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για την επόμενη περίοδο.

3.2.2. Πρόκειται για την πρώτη φορά, μετά την τελευταία κρίση και τις συνέπειές της, που εμφανίζεται η ευκαιρία ο νέος ευρωπαϊκός μηχανισμός σταθερότητας να σταθεροποιήσει το μακροοικονομικό περιβάλλον της ευρωζώνης. Η αντίδραση της νομισματικής πολιτικής έχει επίσης πολύ μεγάλη σημασία για να μπορέσει ο χρηματοπιστωτικός τομέας να παραμείνει λειτουργικός και αποδοτικός, με επαρκή ρευστότητα. Είναι επίσης πολύ σημαντικό να ληφθούν μέτρα για τη θέσπιση πιο ελαστικών κανόνων περί κρατικών ενισχύσεων και δημοσιονομικής πειθαρχίας, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η διατήρηση των χρηματοδοτικών πόρων σε κυκλοφορία όταν επιταχύνεται ο κίνδυνος για τη μείωση της συνολικής ζήτησης. Είναι ζητούμενο ζωτικής σημασίας να αποζημιώνονται το ταχύτερο δυνατόν όλοι όσοι επλήγησαν από την κρίση —ιδιώτες, επιχειρήσεις καθώς και ΜΚΟ— με τη μορφή αναβολής των υποχρεώσεών τους και αποζημίωσης για τις ζημιές που υπέστησαν κατά την περίοδο του κατ' οίκον περιορισμού.

3.2.3. Τα μέτρα έκτακτης ανάγκης ήταν επίσης ιδιαίτερα ενδεδειγμένα. Στην πράξη φάνηκε ότι, σε μια περίοδο θανάσιμων κινδύνων, τα κράτη μέλη εξακολουθούν να προτιμούν να διαχειρίζονται την κατάσταση μεμονωμένα. Ορισμένα συντονισμένα μέτρα που συνδέονται με την παράδοση βασικών ιατρικών προϊόντων και εξοπλισμού θα ήταν αναγκαία όχι μόνο για πρακτικούς λόγους, αλλά και για να έχουν νόημα οι αξίες της ενιαίας αγοράς της ΕΕ. Τούτο χρησιμεύει επίσης ως πηγή έμπνευσης για τη θέσπιση μέτρων στρατηγικής εξόδου από την κρίση και άρσης των περιορισμών, τα οποία πρέπει να συντονίζονται προσεκτικά. Αυτή η κατάσταση έκτακτης ανάγκης δημιουργεί επίσης έναν τεράστιο χώρο για μέσα που βασίζονται σε εγγυήσεις και σε πιστώσεις με πρωταρχικό ρόλο, αυτή τη φορά, του συνόλου των μέσων της ΕΤΕπ. Τούτο αντικατοπτρίζει την ανάγκη διάθεσης περισσότερου ιδιωτικού κεφαλαίου σύμφωνα με τους κανόνες κατανομής προς το δημόσιο συμφέρον. Όταν οι πραγματικές ανάγκες υπερβαίνουν τόσο πολύ τους περιορισμένους πόρους της δημόσιας χρηματοδότησης, τούτη είναι η μόνη λύση που μπορεί να αναπτυχθεί περαιτέρω σε μια περίοδο «νέας ομαλότητας».

3.2.4. Όπως και στην περίπτωση της κρίσης πριν από δέκα χρόνια, η παρούσα περίοδος έχει επίσης αναδείξει τα στενά όρια του προϋπολογισμού της ΕΕ όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο αντιδρά σε απρόβλεπτους κλυδωνισμούς, ιδίως όταν οι κλυδωνισμοί αυτοί συμβαίνουν στο τέλος του τρέχοντος δημοσιονομικού πλαισίου. Η ευελιξία του προϋπολογισμού της ΕΕ εκθέτει διαρκώς μία από τις μειζόνες αδυναμίες της χρηματοοικονομικής δομής της ΕΕ. Σε περίπτωση που χρειαστεί να διατεθούν πραγματικά τεράστια ποσά, θα πρέπει είτε να δημιουργηθεί ένα νέο μέσο (όπως η «Επόμενη Γενιά ΕΕ») είτε να παρέμβουν τα κράτη μέλη. Η κατάσταση αυτή καταδεικνύει σαφώς την ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ, ιδίως σε περίπτωση απρόβλεπτων κλυδωνισμών. Το σημερινό μοντέλο προσφέρει ανεπαρκή κοινή χρηματοδοτική βάση της ΕΕ για τη στήριξη της μακροοικονομικής σταθερότητας στην ΕΕ και την ευρωζώνη.

3.3. Αξιολόγηση των αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ για τη λήψη των εν λόγω μέτρων

3.3.1. Σε συνέχεια της ανωτέρω περιγραφής και ανάλυσης, εκτιμούμε ιδιαίτερα τη σημαντική και έγκαιρη αντίδραση της ΕΚΤ και της Ευρωομάδας να ενεργοποιήσουν τον ευρωπαϊκό μηχανισμό σταθερότητας. Επίσης εξαιρετικά σημαντική ήταν η αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή πιο ελαστικών κανόνων και μέτρων έκτακτης ανάγκης για την υποστήριξη των αλυσίδων διανομής αγαθών και εξοπλισμού που είναι ζωτικής σημασίας για την αντίδραση στην αρχική εκδήλωση και την εξάπλωση της πανδημίας. Μετά από ορισμένο χρονικό διάστημα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή άρχισε να αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο, με τη θέσπιση και την εφαρμογή της ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων τον Μάιο, συμπεριλαμβανομένης της πρότασης προσαρμογής του νέου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου και του μέσου ανάκαμψης «Επόμενη Γενιά ΕΕ». Τώρα είναι σημαντικό να λάβουμε στήριξη από τα κράτη μέλη για την επίτευξη συναίνεσης ως προς τη δέσμη μέτρων και την εφαρμογή της το συντομότερο δυνατόν. Το μεγαλύτερο δίδαγμα που πρέπει να αντληθεί εξακολουθεί να είναι το γεγονός ότι η ΕΕ, στο σύνολό της, παραμένει αρκετά ευάλωτη σε περιπτώσεις εξωγενών κλυδωνισμών μεγάλης κλίμακας, καθώς και ότι, παρά τη συνεχή βελτίωση, δεν είναι κατά κάποιον τρόπο κατάλληλα εξοπλισμένη για την αντιμετώπισή τους. Εν προκειμένω, το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πολύ περιορισμένη ελαστικότητα και ετοιμότητα αντίδρασης του προϋπολογισμού της ΕΕ.

3.3.2. Επιπλέον, μόνο μετά από κάποιο χρονικό διάστημα, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη άρχισαν να λαμβάνουν μέτρα για τη διασφάλιση της ακεραιότητας, της ομοιογένειας και της αποτελεσματικότητας της ενιαίας αγοράς, δηλαδή του σημαντικότερου οικονομικού επιτεύγματος της διαδικασίας ολοκλήρωσης της ΕΕ.

3.4. Σενάρια και προκλήσεις για το μέλλον

3.4.1. Το πιθανότερο σενάριο για το μέλλον είναι ο οικονομικός κύκλος να φθάσει στο χαμηλότερο σημείο του κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020, με σταδιακά σημάδια ανάκαμψης κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους. Εάν δεν υπάρξει δεύτερο κύμα πανδημίας και εάν οι στρατηγικές εξόδου από την κρίση και ανάκαμψης αποδειχθούν κατάλληλες και αποτελεσματικές, η ανοδική πορεία αναμένεται να συνεχιστεί κατά τη διάρκεια του 2021 και να προσεγγίσει τα επίπεδα προ COVID-19 το 2022 ως προς τις οικονομικές επιδόσεις και το 2023 όσον αφορά τις επενδυτικές δραστηριότητες. Το σενάριο αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί ρεαλιστικό, αν και ελαφρώς αισιόδοξο. Ωστόσο, καθώς η αβεβαιότητα παραμένει πολύ υψηλή, η ΕΕ θα πρέπει επίσης να είναι προετοιμασμένη για λιγότερο θετικές εξελίξεις, προβλέποντας ίσως την επαναφορά των περιοριστικών μέτρων, τη λήψη περισσότερων μέτρων έκτακτης ανάγκης, την ανάληψη μεγαλύτερης δέσμευσης για την άμβλυση των συνεπειών και την παροχή μιας πιο ειδικής αποζημίωσης στις επιχειρήσεις και τα άτομα που έχουν ανάγκη.

3.4.2. Η παρούσα κατάσταση δεν είναι μόνο ένα στάδιο κυκλικής οικονομικής ανάπτυξης, αλλά και μια σημαντική και αποφασιστική στιγμή όσον αφορά την πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στα ευρωπαϊκά οικονομικά και κοινωνικά συστήματα και στην οργάνωσή τους. Στόχος κατά την τρέχουσα περίοδο δεν είναι μόνο η επανεκκίνηση της οικονομίας στην πράξη (επανορθότωση του οικονομικού κύκλου σε επίπεδα προ COVID-19), αλλά —και ίσως αυτό να είναι ακόμη πιο σημαντικό— ο σχεδιασμός και η πραγματοποίηση σημαντικών ποσοτικών και ποιοτικών αλλαγών. Το ζητούμενο είναι η συνολική αξιολόγηση του κοινωνικοοικονομικού και περιβαλλοντικού μας μοντέλου, καθώς και ο καθορισμός των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων του. Η ριζική ανασυγκρότηση δεν πρέπει να συνίσταται μόνο σε νέες ή προσαρμοσμένες πολιτικές, αλλά και στην ανάθεση νέων αρμοδιοτήτων με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων (στις σχέσεις μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, καθώς και εσωτερικά μεταξύ των ίδιων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ) σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Είναι επίσης καιρός να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους οι σημερινές κοινωνικές και οικονομικές δομές αφήνουν εκτεθειμένα τόσα πολλά άτομα στο έλεος τέτοιων κλυδωνισμών. Η τρέχουσα πανδημία αποκάλυψε ιδίως πόσο ευάλωτα είναι, αφενός, όσα άτομα δεν κατέστη δυνατόν να τύχουν κοινωνικής προστασίας και να τενδούν σε προσωρινή αργία σε μια περίοδο έκτακτης ανάγκης εξαιτίας του καθεστώτος επισφαλούς απασχόλησής τους και, αφετέρου, όσα άτομα απομονώθηκαν από τις κοινότητές τους και τα δίκτυα υποστήριξης που υπάρχουν στο εσωτερικό τους.

3.4.3. Στα κύρια ζητούμενα της διαδικασίας ανάκαμψης και ανασυγκρότησης περιλαμβάνονται τα εξής:

- η αξιοποίηση του πλήρους δυναμικού της ενιαίας αγοράς με σκοπό τη διατήρηση του ολοκληρωμένου, λειτουργικού και αποδοτικού χαρακτήρα της και την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας,
- η συμπλήρωση της ενιαίας αγοράς με ένα φιλόδοξο κοινωνικό θεματολόγιο, ιδίως χάρη στην άρτια εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η κοινωνική ανοδική σύγκλιση,
- η συνέχιση των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών και των συναφών επενδυτικών δραστηριοτήτων, κυρίως όσον αφορά τις ψηφιακές, έξυπνες και κοινωνικές καινοτομίες και την οικολογική μετάβαση,
- η συνεχής βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ,
- η δημιουργία των προϋποθέσεων ενίσχυσης της αυτάρκειας και της ανθεκτικότητας της ΕΕ για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων επιπτώσεων,
- η διαμόρφωση των κατάλληλων συνθηκών για τη διατήρηση του ελέγχου των στρατηγικών πόρων και βιομηχανιών της ΕΕ,

- η υποστήριξη της πρόσβασης όλων στην αγορά εργασίας, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ανθεκτικό και χωρίς αποκλεισμούς εργατικό δυναμικό,
- η επένδυση στην ένταξη ορισμένων περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, με στόχο να εξασφαλιστεί η πλήρης συμμετοχή τους στο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι,
- η ουσιαστική βελτίωση των αλυσίδων εφοδιασμού της ΕΕ σε περίπτωση κινδύνων και καταστάσεων έκτακτης ανάγκης.

4. Η κρίση μετά τη νόσο COVID-19 ως ευκαιρία και ανάγκη αλλαγής στην ΕΕ

4.1. Ο «μαύρος κύκνος»

4.1.1. Πολλοί αναλυτές συνδέουν την κρίση της νόσου COVID-19 με τον ορισμό της έννοιας του «μαύρου κύκνου» (black swan), που επινόησε ο Λιβανέζος μαθηματικός Nassim Nicholas Taleb, δηλαδή: «ένα σπάνιο και απρόβλεπτο γεγονός διότι δεν εμπίπτει στο πεδίο των συνήθων προσδοκιών του ατόμου, αλλά είναι τόσο ανατρεπτικό που μπορεί να διαταράξει ζωές, να αλλάξει αντιλήψεις και να μετασχηματίσει για πάντα τις κοινότητες που πλήττονται από το φαινόμενο»^(*). Αλλά όσον αφορά την αντιμετώπιση της κρίσης της νόσου COVID-19, έχουμε άραγε να κάνουμε με έναν μαύρο κύκνο; Πρόκειται πράγματι για ένα τόσο απρόβλεπτο γεγονός ή μήπως έχουμε αποδυναμώσει τα συστήματα υγείας μας, τη στρατηγικής σημασίας παραγωγή μας και τις κοινωνικές δομές μας εξαιτίας ορισμένων εσφαλμένων επιλογών; Η συνέχιση της πεπατημένης οδού δεν μπορεί πλέον να αποτελέσει πολιτική λύση για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης. Η Ευρώπη έχει τη δυνατότητα και την ευκαιρία να οικοδομήσει έναν διαφορετικό κόσμο και η ΕΕ πρέπει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτό το εγχείρημα.

4.1.2. Επομένως, για την ανάκαμψη από την κρίση αυτή απαιτείται διαφορετικός συνδυασμός πολιτικών και διαφορετικός χρονικός προγραμματισμός. Εάν γίνουν σωστοί χειρισμοί, μπορούμε να ξεπεράσουμε από κοινού το πρόβλημα, να σώσουμε ζωές και να διαφυλάξουμε την κοινωνική ευημερία, να μετασχηματίσουμε τα κοινωνικοοικονομικά μας μοντέλα σε άλλα περισσότερο επικεντρωμένα στους ανθρώπους και στον φυσικό κόσμο και να ενισχύσουμε την παγκόσμια σύμπραξη υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.1.3. Συνεπώς, πρέπει να δοθεί έμφαση σε όσα είναι σημαντικά για όλους, δηλαδή πρέπει να υποστηριχθούν οι επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να ξεπεράσουν την κρίση ώστε να μπορούν να προσφέρουν αξιοπρεπή εργασία, καλές συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, ίση πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, καθαρά τρόφιμα, νερό, αέρα και καταναλωτικά είδη, ένα ακμαίο φυσικό περιβάλλον, ασφαλές κλίμα για την επόμενη γενιά, μια κοινωνία που θα χαρακτηρίζεται από ολοένα και λιγότερους αποκλεισμούς και θα είναι ευπρόσιτη σε όλους, καθώς και ισχυρά και λειτουργικά δημοκρατικά καθεστώτα που θα συνεχίσουν να μας προστατεύουν σε καιρούς ανάγκης. Προς τούτο, πρέπει να επιδείξουμε φιλοδοξία και να λαμβάνουμε τις κατάλληλες αποφάσεις την κατάλληλη στιγμή με τη βοήθεια ενός «σχεδίου ανασυγκρότησης και ανάκαμψης της ΕΕ».

4.1.4. Από την πλευρά της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για να θέσει τέρμα στην τάση ορισμένων κυβερνήσεων να εγκαθιδρύουν μια «κατάσταση συναγερμού» που διαβρώνει τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Οι κυβερνήσεις δεν θα πρέπει να καταχρώνται της κρίσης του κορονοϊού και να εφαρμόζουν μέτρα που υπερβαίνουν τα απολύτως αναγκαία για την αντιμετώπιση της κρίσης (π.χ. μέτρα που παραβιάζουν την ιδιωτική ζωή, τη δέουσα διαδικασία θέσπισης νομοθεσίας, τη δικαστική εξουσία και αρμοδιότητα, καθώς και τα δικαιώματα των πολιτών και της κοινωνίας των πολιτών. Κάθε μέτρο που λαμβάνεται πρέπει να είναι αναλογικό και να αποσκοπεί στη διαφύλαξη της δημόσιας ασφάλειας. Ειδικότερα, πρέπει να διασφαλίζεται η ελευθερία της έκφρασης όσων επισημαίνουν τα προβλήματα που προκαλεί η σημερινή κατάσταση.

4.2. Οι κατευθυντήριες γραμμές για ένα σχέδιο ανάκαμψης και ανασυγκρότησης της ΕΕ

4.2.1. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι η ανάκαμψη από τις επιπτώσεις της κρίσης του κορονοϊού θα στεφθεί με επιτυχία μόνο εάν συνδυαστεί με την αναδιάρθρωση της κοινωνίας μας: οφείλουμε να επικεντρωθούμε εξίσου στην ανασυγκρότηση και στην ανάκαμψη. Δεν μπορούμε απλώς να αποκαταστήσουμε ό,τι προϋπήρχε ήδη, αλλά χρειάζεται να το αναδιαρθρώσουμε και να το βελτιώσουμε. Κατά την ΕΟΚΕ, η αναδιάρθρωση και η βελτίωση θα πρέπει να βασιστούν στις αρχές που διέπουν το σύνολο του έργου μας: μέριμνα για μια πλήρως λειτουργική εσωτερική αγορά, προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των δημοκρατικών αξιών και του κράτους δικαίου, υλοποίηση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης, ανάπτυξη της κυκλικής οικονομίας και στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας στην ΕΕ το αργότερο έως το 2050. Οφείλουμε επίσης να διασφαλίσουμε τη χρηστή διακυβέρνηση και τη δημοκρατική λογοδοσία.

4.2.2. Ωστόσο, όσο θετικά και εκτεταμένα και αν είναι τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, θα είναι αποτελεσματικά και ευρέως αποδεκτά μόνο εάν φθάνουν μέχρι τη βάση της κοινωνίας και τα άτομα στα οποία απευθύνονται. Επομένως, είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας τόσο τα θεσμικά όργανα της ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη να καταβάλλουν σύντομη προσπάθεια για την αποτελεσματική εφαρμογή τους.

^(*) Nassim Nicholas Taleb (2007), *The Black Swan: the impact of the highly improbable* [Ο «μαύρος κύκνος»: ο αντίκτυπος του εξαιρετικά απίθανου]

4.2.3. Είναι πολύ σημαντικό να διδαχθούμε από την κοινωνική αποτυχία του δυσανάλογα μεγάλου αριθμού θανάτων κατά τη διάρκεια αυτής της πανδημίας. Αναφερόμαστε, ειδικότερα, στα ιδρύματα φροντίδας ατόμων με αναπηρία και στα γηροκομεία. Τα εν λόγω ιδρύματα έγιναν εστίες μόλυνσης και θανάτου κατά τη διάρκεια της κρίσης. Το γεγονός αυτό πρέπει να λειτουργήσει ως μήνυμα αφύπνισης προκειμένου να μην επενδύονται ποτέ χρήματα της ΕΕ σε τέτοια ιδρύματα τα οποία, όχι μόνο στερούν από τους ανθρώπους το δικαίωμά τους να διαλέγουν ελεύθερα τον τρόπο ζωής τους, αλλά είναι και δομικά ακατάλληλα για την προστασία των πολιτών σε καταστάσεις ανωτέρας βίας.

4.2.4. Η κρίση του κορονοϊού έχει δυστυχώς καταστήσει επίσης σαφές ότι είναι απαραίτητο να ενισχυθεί σημαντικά και σε ολόκληρη την ΕΕ η αγωγή του πολίτη σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατική συνύπαρξη με βάση τις αρχές και τις αξίες του άρθρου 2 της ΣΛΕΕ. Επαναλαμβάνουμε τη βαθιά και απαρέγκλιτη προσήλωσή μας στις θεμελιώδεις αξίες των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου, όπως διατυπώνονται στις ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΕ.

4.2.5. Η αλληλεγγύη είναι η λέξη-κλειδί για την αντιμετώπιση της κρίσης: Αλληλεγγύη προς το προσωπικό των νοσοκομείων και των γηροκομείων. Αλληλεγγύη προς τους εργαζομένους που έχουν μείνει χωρίς μισθό, αλλά και προς τους εργοδότες που έχουν αποποιηθεί κι αυτοί έσοδα και επιμίσθια για να διασώσουν τις επιχειρήσεις τους. Αλληλεγγύη εκ μέρους των κυβερνήσεων στους οικονομικούς, αλλά και πολιτιστικούς και άλλους κοινωνικούς τομείς που δεν μπορούν να λειτουργήσουν χωρίς βοήθεια. Και πάνω απ' όλα, αλληλεγγύη μεταξύ των χωρών, ιδίως εντός της ΕΕ, επειδή τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι τόσο στενά συνδεδεμένα από οικονομική άποψη ώστε μόνο μια κοινή και υποστηρικτική προσέγγιση των επιπτώσεων της κρίσης θα αποδειχθεί αποτελεσματική.

4.2.6. Ένα οικολογικό επενδυτικό σχέδιο ευρύτατης κλίμακας θα προσφέρει τα αναγκαία οικονομικά κίνητρα και θα ενισχύσει την ανθεκτικότητα σε μελλοντικούς κλυδωνισμούς. Η υλοποίηση ενός τόσο φιλόδοξου και μετασχηματιστικού εγχειρήματος μπορεί να επιτευχθεί μόνο υπό ορισμένες ειδικές προϋποθέσεις, οι οποίες πρέπει να αναγνωριστούν ρητά. Ως εκ τούτου, οι οικονομικές και οι περιβαλλοντικές φιλοδοξίες θα πρέπει να συνυπάρχουν στο ενωσιακό σχέδιο ανάκαμψης από την κρίση του κορονοϊού, με αποτέλεσμα μια αμοιβαία επωφέλη κατάσταση. Αυτό απαιτεί αυστηρή επιλογή των επενδυτικών προγραμμάτων, στοχεύοντας σε τομείς με υψηλό δυναμικό για την τόνωση της οικονομίας, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τον περιβαλλοντικό μετασχηματισμό (οικολογικό κίνητρο).

4.2.7. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να διαμορφωθεί ένα ευρωπαϊκό οικολογικό κίνητρο για την επίτευξη δύο πρωταρχικών στόχων. Πρώτον, να τονωθεί η οικονομία και να δημιουργηθούν θέσεις εργασίας, με ταυτόχρονη προστασία όσων απειλούνται, και δεύτερον, να υποστηριχθεί ο μετασχηματισμός της ευρωπαϊκής οικονομίας προς ένα μη ρυπογόνο και ανθεκτικό μέλλον. Η, όπως έγραψε ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Frans Timmermans στο Twitter: «Η ανάκαμψη που προτείνουμε θα γεννήσει την κοινωνία που χρειαζόμαστε η σημερινή και οι επόμενες γενιές, μια κοινωνία μη ρυπογόνο, ευημερούσα και ανθεκτική όπου κανείς δεν θα μένει παραγκωνισμένος.»

4.2.8. Η αμοιβαιότητα πρέπει να καταστεί υποχρεωτική. Όταν οι δημόσιοι πόροι χρησιμοποιούνται για να προσφέρουν στον ιδιωτικό τομέα μια μελλοντική προοπτική, είναι θεμιτό η κοινωνία να προσδοκά κάποια ανταπόδοση. Αυτή θα μπορούσε να έχει τη μορφή συμφωνιών καταβολής φόρων, επίδειξης κοινωνικά υπεύθυνης συμπεριφοράς εκ μέρους των εργοδοτών, κατάργησης μερισμάτων και επιμισθίων, καθώς και επιβολής της υποχρέωσης να καταβάλλεται προσπάθεια μείωσης του διοξειδίου του άνθρακα, συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία και ενίσχυσης της βιωσιμότητας της πολιτικής μετακινήσεων των επιχειρήσεων.

4.2.9. Το τωρινό οικονομικό μοντέλο έχει ως σημείο αναφοράς (κάτι σαν ευαγγέλιο) το ΑΕγχΠ, έναν δείκτη που δεν παρέχει ποτέ τη δυνατότητα υπολογισμού όσων έχουν πραγματική αξία για το άτομο. Η σημερινή αναζήτηση ενός νέου μοντέλου οικονομικής και κοινωνικής προόδου στην ΕΕ πρέπει, κατά την ΕΟΚΕ, να συνδυάζει αυτόν τον κύριο οικονομικό δείκτη με έναν άλλο εξίσου σημαντικό: την ευημερία μιας κοινότητας.

4.2.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σχέδιο ανασυγκρότησης και ανάκαμψης πρέπει να έχει στο επίκεντρό του τους ανθρώπους και το μέλλον του πλανήτη μας. Από την άποψη αυτή, η βραχυπρόθεσμη διατήρηση όσο το δυνατόν περισσότερης καθαρής απασχόλησης έχει καθοριστική σημασία. Ωστόσο, είναι επίσης σημαντικό να μην παραγνωρίζεται ο απώτερος σκοπός, δηλαδή μια ανθεκτική σε βάθος χρόνου οικονομία που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινωνίας, δεν οξύνει την κλιματική αλλαγή, χρησιμοποιεί τους πόρους με έξυπνο τρόπο και πλαισιώνει την ευρωπαϊκή ικανότητα βιοπορισμού με ένα υγιές περιβάλλον διαβίωσης και θεμιτής εργασίας. Πρόκειται για έναν σκοπό που καλούμαστε να επιδιώξουμε εφόσον το ζητούμενο είναι ένα βιώσιμο μέλλον. Μια ανθεκτική σε βάθος χρόνου οικονομία πρέπει να είναι επίσης όσο το δυνατόν πιο ευπρόσιτη σε όλες τις κατηγορίες εργαζομένων και να παρέχει σε όλους τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην κοινότητά τους και στην κοινωνία στο σύνολό της. Πρέπει να μάθουμε από τη νέας κοπής ευελιξία που επιδεικνύουν οι εργοδότες κατά τη διάρκεια της κρίσης για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες των πλέον απομακρυσμένων από την αγορά εργασίας (άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργοι, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας), με σκοπό να διευκολυνθεί η συμμετοχή τους σε μια νέα και πιο οικολογική οικονομία. Ας επιδιώξουμε πλέον αυτόν τον σκοπό ενός βιώσιμου μέλλοντος!

4.2.11. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα πρέπει να μεριμνήσουν έτσι ώστε οι επιχειρήσεις αυτής της νέας μη ρυπογόνου οικονομίας —ιδίως οι νεοφυείς επιχειρήσεις και οι ΜΜΕ— να μπορούν να αντλούν τη χρηματοδότηση που χρειάζονται για να συνεχίσουν να αναπτύσσουν τις λύσεις του αύριο.

4.2.12. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν στην ανάπτυξη και την επέκταση των μέτρων στήριξης για την αντιστάθμιση της έλλειψης οικονομικής δραστηριότητας σε πολλούς κλάδους, καθώς και για την προστασία όλων των κατηγοριών εργαζομένων και μικρών επιχειρήσεων. Απαιτούνται επαρκή και βιώσιμα επιδόματα ανεργίας και άλλες μορφές βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης ενωσιακών ελάχιστων προτύπων σχετικών με το καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης, τη διάρκεια του δικαιώματος εισπραχθείς του επιδόματος ανεργίας και την κάλυψη των εργαζομένων. Σε όσους κλάδους είναι εφικτό, μπορούν να θεσπιστούν συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας κατόπιν διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Σε ορισμένα κράτη μέλη οι εργαζόμενοι που τελούν σε καραντίνα δικαιούνται επίδομα ασθενείας. Η απλούστευση της δυνατότητας τηλεργασίας — επίσης κατόπιν διαβούλευσης με τους κοινωνικούς εταίρους— είναι μια άλλη λύση για τη διευκόλυνση της κατάστασης των επιχειρήσεων, των εργαζομένων και των αυτοαπασχολούμενων. Συν τοις άλλοις, οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να παρέχουν χρηματοδοτική και τεχνική συνδρομή στις ΜΜΕ για να τις βοηθήσουν να αναπτύξουν γρήγορα τη δυνατότητα τηλεργασίας.

4.2.13. Η συμμετοχή στην προσπάθεια όλων των πολιτών, μέσω των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών, θα καταστήσει δυνατή τη μεταρρύθμιση της οικονομίας και την αναδιαμόρφωση της κοινωνίας. Επομένως, τα κράτη μέλη και η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσουν έτσι ώστε, σε αυτήν τη σύνθετη διεργασία, να μην μείνει κανείς στο περιθώριο και δι ο πιο επισφαλείς εργαζόμενοι, τα άτομα που πλησιάζουν την ηλικία συνταξιοδότησης, τα άτομα με αναπηρία, οι γυναίκες που εργάζονται σε θέσεις μη εγνωσμένης αξίας, οι νέοι —ιδίως όσοι ανήκουν σε ορατές μειονότητες και όσοι προέρχονται από οικογένειες μεταναστών— και, ειδικότερα, όσοι ανήκουν σε περισσότερες από μία από αυτές τις ομάδες.

5. Το σχέδιο ανάκαμψης

Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για μια **οικολογική ανάκαμψη καθώς και μια ισχυρή κοινωνική αλλά και οικονομική ανάκαμψη**, υποστηρίζοντας ότι ένα τέτοιο φιλόδοξο και μετασχηματιστικό θεματολόγιο μπορεί να υλοποιηθεί εάν βασίζεται σε έξι αρχές: αλληλεγγύη, ανταγωνιστικότητα, βιωσιμότητα, διασφάλιση της απασχόλησης, προστασία του εισοδήματος και συμμετοχή. Όσο ισχυρότερα είναι τα μέτρα ανάκαμψης και όσο περισσότερο προσαρμοσμένα στην κατάσταση των κρατών μελών και των πληθυσμών τους, τόσο πιο αξιόπιστη θα είναι η Ευρώπη και πιο ικανή να μπορέσει να ανταποκριθεί στα πρωτοφανή προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στην παρούσα κρίση.

5.1. Η ενιαία αγορά

5.1.1. Η στρατηγική για την ενιαία αγορά βρίσκεται στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, παρέχοντας σε πολίτες, υπηρεσίες, αγαθά και κεφάλαια τη δυνατότητα να κινούνται πιο ελεύθερα και προσφέροντας, συγχρόνως, ευκαιρίες για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, τους καταναλωτές και τους εργαζομένους. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για να απελευθερωθεί πλήρως το πλήρες δυναμικό της μέσα από την άρση των εμποδίων. Επιπλέον, στον απόηχο της κρίσης και άλλων πτυχών ενός μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος, όπως η ψηφιοποίηση, η ενιαία αγορά πρέπει να προσαρμοστεί πλήρως σε νέες ιδέες και νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Στόχος, συνεπώς, είναι η αποκατάσταση, η αναζωογόνηση και η ανασυγκρότηση της ενιαίας αγοράς ως μέσου που βρίσκεται σε ανάκαμψη. Στις βραχυπρόθεσμες δράσεις περιλαμβάνεται το άμεσο άνοιγμα των συνόρων. Επιπλέον, χρειαζόμαστε βραχυπρόθεσμες δράσεις σε δύο άξονες:

Αντιμετώπιση των εντάσεων Εν προκειμένω, οι «άνισοι» όροι ανταγωνισμού που αναδύονται σήμερα αποτελούν πηγή σοβαρής ανησυχίας. Οι δέσμες κινήτρων που παρέχουν τα κράτη μέλη είναι εξαιρετικά ετερογενείς και (με την καλή πρόθεση να απορροφήσουν μέρος των κλυδωνισμών στο πεδίο της ζήτησης) έχουν οδηγήσει σε άνισους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών. Επιπλέον, η στήριξη από τις κρατικές ενισχύσεις πρέπει να εξεταστεί και να αναλυθεί από τομεακή άποψη, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι βραχυπρόθεσμες και οι μακροπρόθεσμες αυτές δράσεις στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό και τους ισότιμους όρους του.

Νέα ώθηση στην οικονομία και στην παραγωγικότητα Χρειαζόμαστε την παραγωγικότητα στην πραγματική οικονομία (αυτό σημαίνει θέσεις εργασίας, αγοραστική δύναμη και βασικά προϊόντα και υπηρεσίες). Η παραγωγικότητα αυτή μπορεί να λάβει διαφορετικές μορφές και να υλοποιηθεί μέσα από ποικίλα επιχειρηματικά μοντέλα, ωστόσο χρειαζόμαστε την ανάληψη δράσης στον τομέα αυτό προκειμένου να αποφευχθεί η περαιτέρω διεύρυνση των ανισοτήτων. Νέα ώθηση σημαίνει δέσμες μέτρων στήριξης και ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις ΜΜΕ και τη βιομηχανία. Όπως γνωρίζουμε, οι ΜΜΕ αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και χρειάζονται ειδική στήριξη, χωρίς ωστόσο πρόσθετες επιβαρύνσεις ή γραφειοκρατία. Η ανάκαμψη θα είναι δυνατή για τις ΜΜΕ μόνον εάν διατεθεί ενωσιακή και εθνική χρηματοδοτική ενίσχυση. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιδοτήσεις, τα δάνεια, η εξασφάλιση ρευστότητας, τα φορολογικά κίνητρα, οι ευνοϊκές συνθήκες για τη διατήρηση και την πρόσληψη προσωπικού, η αναθεώρηση της πτωχευτικής νομοθεσίας και άλλα μέσα στήριξης θα είναι ζωτικής σημασίας. Όσον αφορά την πτωχευτική νομοθεσία, η ΕΕ θα πρέπει να αναλάβει νομοθετική δράση προκειμένου να εξασφαλίσει στις μικρές επιχειρήσεις που πτώχευσαν λόγω της πανδημίας COVID-19 τη δυνατότητα να επανεκκινήσουν γρήγορα τη λειτουργία τους. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να είναι χρονικά περιορισμένες.

5.2. Βιομηχανική στρατηγική

5.2.1. Πρέπει να δρομολογηθεί μια καλά συντονισμένη ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική, στην οποία θα συνυπολογίζονται τόσο τα τρέχοντα προβλήματα λόγω της πανδημίας COVID-19 και τις καταστάσεις που δημιουργήθηκαν μετά την κρίση της COVID-19 όσο και οι πτυχές της ψηφιοποίησης και της βιωσιμότητας. Αυτή η πολιτική πρέπει να υποστηριχθεί από μαζικές επενδύσεις σε βιώσιμες οικονομικές και εταιρικές δομές και τη δημιουργία υψηλής ποιότητας τακτικών συμβάσεων εργασίας αορίστου χρόνου. Η

υλοποίηση του δυναμικού καινοτομίας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και η μετάβαση σε μια χωρίς αποκλεισμούς κυκλική και κλιματικά ουδέτερη οικονομία θα μπορούσε να διασφαλίσει αφενός τη μακροπρόθεσμη ασφάλεια των πόρων και, αφετέρου, τις βραχυπρόθεσμες προμήθειες που είναι σημαντικές για τις μελλοντικές προκλήσεις.

5.2.2. Πρέπει να καθοριστούν και να υποστηριχθούν οι βιομηχανικοί κλάδοι και οι λοιποί τομείς κείρας σημασίας, από το ανθρώπινο δυναμικό έως την έρευνα, διαμορφώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια ευρωπαϊκή βιομηχανική πολιτική που προστατεύει αυτούς τους στρατηγικούς τομείς της αγοράς και εγγυάται την ασφάλεια του εφοδιασμού με βασικά στοιχεία, όπως αναπνευστήρες, μάσκες και άλλα προϊόντα αναγκαία σε μια κατάσταση πανδημίας. Αυτό πρέπει να συνεπάγεται τη στήριξη των επιχειρήσεων που μεταγκαθιστούν την παραγωγική τους ικανότητα στην Ευρώπη, εξασφαλίζοντας στην ΕΕ τη δυνατότητα να ανακτήσει τον έλεγχο της παραγωγής και διασφαλίζοντας την αυτονομία της στην παγκόσμια αγορά, με την τήρηση των αρχών μιας δίκαιης περιβαλλοντικής μετάβασης. Αυτές οι επιχειρήσεις και εταιρείες πρέπει να είναι βιώσιμες, με ισχυρή συμμετοχή των εργαζομένων, και να συμμετέχουν στην Πράσινη Συμφωνία, η οποία θα πρέπει να αποτελεί το πλαίσιο για τα σχέδια ανάκαμψης και ανασυγκρότησης.

5.2.3. Το όραμα μιας επιχείρησης ως υπηρεσίας σημαίνει την προώθηση επιχειρήσεων που συμβάλλουν περισσότερο στην κοινή ευημερία, σε τομείς όπως η υγεία, η κοινωνική μέριμνα, η εκπαίδευση, η ανακαίνιση, ο πολιτισμός, η βιοτεχνία και η δημιουργικότητα και οι οποίες αποκομίζουν οφέλη από και συνεισφέρουν σε ένα δίκαιο, ανταγωνιστικό και βιώσιμο επιχειρηματικό περιβάλλον. Ασφαλώς, η κοινωνική και η οικολογική επείγουσα ανάγκη συμβαδίζουν, εντούτοις, σήμερα περισσότερο από ποτέ, η περιβαλλοντική επιταγή πρέπει να αποτυπώνεται σε όλες τις δράσεις και τις πολιτικές μας προκειμένου να προλάβουμε στην καταστροφή του (οικο-)συστήματός μας. Υπό αυτό το πρίσμα, για παράδειγμα, η χρηματοδοτική στήριξη που χορηγείται σε επιχειρήσεις που αναπτύσσουν δραστηριότητα σε ρυπογόνους τομείς πρέπει να καθορίζεται με βάση την πραγματική μετάβαση προς έναν τρόπο παραγωγής φιλικό από περιβαλλοντική και κοινωνική σκοπιά.

5.2.4. Η Ευρώπη πρέπει να χρηματοδοτήσει δραστηριότητες που πληρούν δύο κριτήρια: την επανεγκατάσταση στρατηγικών κλάδων παραγωγής, οι οποίοι καθιστούν ανεξάρτητη την Ευρώπη, ιδίως σε ό,τι αφορά την προστασία της υγείας και την ανταπόκριση σε καταστάσεις εκτάκτου κινδύνου για την υγεία, και παρέχουν ποιοτικές θέσεις εργασίας, αλλά, ταυτόχρονα και την απόδοση μεγαλύτερης έμφασης σε βιώσιμες επενδύσεις που είναι κοινωνικά υπεύθυνες και φιλικές προς το περιβάλλον. Οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, όπως και οι μεγάλες επιχειρήσεις και οι κοινωνικές επιχειρήσεις, θα μπορούσαν να διαδραματίσουν κείμερο ρόλο στην αναδιάρθρωση του ευρωπαϊκού συστήματος παραγωγής.

5.3. Η Πράσινη Συμφωνία

5.3.1. Για την προώθηση της μετάβασης προς μια πιο βιώσιμη και ανθεκτική ευρωπαϊκή οικονομία, τα οικολογικά κίνητρα πρέπει να διασφαλίζουν μια ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς, η οποία δεν θα αφήνει κανέναν Ευρωπαίο πολίτη στο περιθώριο.

5.3.2. Σύμφωνα με την αρχή του «μη βλάπτει», οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται μέσω της παροχής βραχυπρόθεσμων οικονομικών κινήτρων θα πρέπει είτε να έχουν ουδέτερη επίδραση είτε να επιταχύνουν τον διαρθρωτικό μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας προς μηδενική ρύπανση, αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και κλιματική ουδετερότητα έως το 2050. Για τον σκοπό αυτό, τα οικολογικά κίνητρα θα πρέπει να στοχεύουν ιδίως σε μέτρα που έχουν θετικό αντίκτυπο στην αύξηση της αποδοτικότητας των πόρων, προάγουν τον σεβασμό για το φυσικό μας κεφάλαιο και στοχεύουν στη μεσοπρόθεσμη και τη μακροπρόθεσμη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σύμφωνα με τις αρχές της κλιματικής ουδετερότητας.

5.3.3. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να δοθεί έμφαση στα οικολογικά κίνητρα, παρέχοντας οικονομική στήριξη και κίνητρα σε τομείς με μέγιστη θετική επίδραση στη συνολική ζήτηση. Με στόχο τη μέγιστη οικονομική παραγωγή, τα οικολογικά κίνητρα θα πρέπει να διοχετεύονται σε τομείς που παρέχουν σημαντικές δυνατότητες για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, υπό την προϋπόθεση της διαθεσιμότητας επαρκών δεξιοτήτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, πρέπει να συνεκτιμάται ο ασύμμετρος αντίκτυπος της κρίσης του κορονοϊού, που επηρεάζει δυσανάλογα τις οικονομίες των κρατών μελών του Νότου της ΕΕ.

5.3.4. Με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε τη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο τα μέτρα οικονομικής στήριξης να συνδυάζονται με την περαιτέρω τόνωση της εν λόγω μετάβασης. Τα δημόσια κονδύλια πρέπει να χρησιμοποιούνται έτσι ώστε να έχουν θετικό κοινωνικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Όσον αφορά την απασχόληση, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι πρέπει να διατηρηθούν ή να διασωθούν οι ίδιες θέσεις εργασίας ή οι ίδιες οικονομικές δραστηριότητες. Εάν μια επιχείρηση ή ένας τομέας δεν έχει εύλογες προοπτικές σε μια βιώσιμη οικονομία, η δέσμη χρηματοδοτικών ενισχύσεων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για μεταβολές εντός των ίδιων τομέων ή για αλλαγή μεταξύ τομέων.

5.3.5. Η Πράσινη Συμφωνία απαιτεί ανθεκτικές μελλοντικές επιχειρήσεις οι οποίες στοχεύουν στην επιτυχία. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται διασυνοριακά, είναι συναφείς και σημαντικοί κοινωνικοί παράγοντες. Η πολιτική έννοια της «δίκαιης μετάβασης» θα πρέπει να τις καθοδηγεί στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες. Μια «βιώσιμη εταιρεία» με μια ισχυρή φωνή των εργαζομένων αποτελεί βασικό πολιτικό παράγοντα στο πλαίσιο του οποίου διασφαλίζονται τα δικαιώματα υποχρεωτικής ενημέρωσης και διαβούλευσης καθώς και η συμμετοχή σε επίπεδο διοικητικού συμβουλίου και, συγχρόνως, η μακροοικονομική πολιτική είναι ενσωματωμένη στις συλλογικές συμβάσεις. Η εξασφάλιση της ενεργού συμμετοχής των εργαζομένων, των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των συμβουλίων εργαζομένων στην υλοποίηση του σχεδίου όσον αφορά την πολιτική μιας επιχείρησης, το οποίο στηρίζεται στην έννοια της «βιώσιμης επιχείρησης για δίκαιη μετάβαση», παρέχει προοπτικές για ποιοτικές θέσεις εργασίας και αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας σε ένα υγιές περιβάλλον και σε περιοχές που παρέχουν ευχάριστη διαβίωση.

5.3.6. Οι δέσμες μέτρων στήριξης θα πρέπει να δρομολογηθούν σταδιακά, διότι κανείς δεν μπορεί να προβλέψει το πώς θα εξελιχθεί η οικονομία μετά την κρίση του κορονοϊού. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο εκφράζουμε την άποψη ότι τα μέτρα στήριξης πρέπει να εφαρμοστούν σε στάδια, ώστε να μπορούν να γίνουν προσαρμογές με βάση την πρόοδο και την αξιολόγηση ενός τομέα και εν μέρει σε συνάρτηση με τον βαθμό του θετικού αντικτύπου στο κλίμα και τη φύση.

5.3.7. Η Πράσινη Συμφωνία θα πρέπει να διατηρήσει το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο που βασίζεται στην ποιότητα και την αειφορία. Το σχέδιο ανάκαμψης θα πρέπει να προωθήσει τα εξής:

- πιο βιώσιμα συστήματα τροφίμων, τόσο σε επίπεδο παραγωγής όσο και κατανάλωσης, σύμφωνα με τις προθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο τραπέζι» για τα βιώσιμα τρόφιμα,
- την επισιτιστική κυριαρχία της ΕΕ μέσα σ' ένα πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των διαφόρων μορφών της ευρωπαϊκής γεωργίας και την ενσωμάτωση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πτυχών,
- η φιλόδοξη πρόταση που διατυπώνεται στη νέα στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα: η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα πρέπει να αποτελέσει βασική συνιστώσα όλων των προσπαθειών ανασυγκρότησης. Μια φιλόδοξη στρατηγική θα στείλει ένα ισχυρό και συνεκτικό μήνυμα για το περιβάλλον, το κλίμα, τη δημόσια υγεία και την κοινωνική δράση. Μπορεί να αποφέρει οφέλη τόσο στην ΚΠΠ όσο και στο ευρωπαϊκό σύστημα τροφίμων και, ως εκ τούτου, μπορεί να συνεχίσει να ενδυναμώνει τη βιωσιμότητά τους.

5.4. Οι επενδυτικές προτεραιότητες

5.4.1. Οι βιώσιμες επενδύσεις σε κοινότητες, σε προβάσιμους δημόσιους χώρους, στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, στις κοινωνικές υπηρεσίες, σε κατοικίες και σε υποδομές μηδενικών ανθρακούχων εκπομπών και στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, στην αποκέντρωση της ενεργειακής παραγωγής, θα είναι καθοριστικής σημασίας για την επίτευξη μιας «οικονομίας της ευημερίας». Ένας τέτοιος τομέας, στον οποίο πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, είναι η ενεργειακή ανακαίνιση των κτιρίων. Αυτό το κύμα ανακαίνισης θα πρέπει επίσης να αποτελέσει ευκαιρία για την ταυτόχρονη εξασφάλιση ενός ανθεκτικού στις μελλοντικές εξελίξεις κτιριακού αποθέματος με την αύξηση της προσβασιμότητας για έναν γρήγορα πληθυσμό και έναν αυξανόμενο αριθμό ατόμων με αναπηρία.

5.4.2. Ο οικοδομικός τομέας είναι ζωτικής σημασίας: η ανακαίνιση εκατομμυρίων κατοικιών προκειμένου να καταστούν ενεργειακά αποδοτικές και αειφόρες θα επαναδραστηριοποιήσει τον συγκεκριμένο κλάδο και θα μας οδηγήσει ένα βήμα πιο κοντά στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας. Ο κατασκευαστικός κλάδος χαρακτηρίζεται από υψηλή ένταση εργασίας και η κατανάλωση ενέργειας στα κτίρια (φωτισμός, θέρμανση) αντιπροσωπεύει το ένα τρίτο των εκπομπών CO₂ στην Ευρώπη. Πρόκειται για ένα τεράστιο εγχείρημα, διότι το 75 % των οικιστικών και των εμπορικών κτιρίων κατασκευάστηκε πριν από την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για την ενεργειακή κατανάλωση. Η ανακαίνιση των κατοικιών των νοικοκυριών που βρίσκονται σε ενεργειακή φτώχεια στην ΕΕ θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση των δαπανών για τη δημόσια υγεία. Παλαιότερες μελέτες φανερώνουν ότι, κατά μέσο όρο, το κόστος της ενεργειακής φτώχειας σε ένα σύγχρονο σύστημα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι πιθανό να είναι τρεις φορές υψηλότερο από το κόστος των μέτρων αποκατάστασης των κτιρίων⁽⁹⁾.

5.4.3. Δεδομένης της «γήρανσης» του κτιριακού, αρχιτεκτονικού και υποδομικού αποθέματος, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην καιρία σημασία της ενεργοποίησης επαρκούς όγκου επενδύσεων για την εξασφάλιση (σε σεισμογενείς περιοχές) και την αναδιάρθρωση των υποδομών στέγασης, της καλλιτεχνικής κληρονομιάς (μητροπολιτικές περιοχές, πόλεις, χωριά) και των υποδομών μεταφορών (λιμάνια, γέφυρες, αυτοκινητόδρομοι κ.λπ.).

5.4.4. Η επέκταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενέργειας με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές δεν προϋποθέτει μόνο την εγκατάσταση των κατάλληλων εγκαταστάσεων, αλλά και τον εκσυγχρονισμό του συνόλου του ευρωπαϊκού δικτύου ηλεκτροδότησης και των επιλογών αποθήκευσης.

5.4.5. Το σχέδιο ανάκαμψης συνιστά μια ευκαιρία να υλοποιηθούν επενδύσεις σε απολύτως αναγκαίες δημόσιες μεταφορές και να εξασφαλιστεί η πραγματική αλλαγή του τρόπου εκτέλεσης των μεταφορών, η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και η συμβολή στη δράση για το κλίμα. Σημαίνει περισσότερα τραμ, περισσότερα δρομολόγια λεωφορείων μηδενικών εκπομπών ρύπων, καθώς και εξασφάλιση πραγματικής διατροφικότητας στις πόλεις μας. Σημαίνει επίσης ένα σχέδιο δράσης της ΕΕ και χρηματοδοτική στήριξη ευρείας κλίμακας για την αναβάθμιση, την επέκταση και τη συντήρηση των σιδηροδρόμων, την πραγματοποίηση επενδύσεων στις σιδηροδρομικές γραμμές, τις νυχτερινές αμαξοστοιχίες, τις διασυνοριακές σιδηροδρομικές συνδέσεις και άλλες καινοτομίες που σχετίζονται με τις σιδηροδρομικές μεταφορές. Θα πρέπει να υπάρξει συντονισμός σε επίπεδο ΕΕ, ώστε να εξασφαλιστεί ότι οι πτήσεις μικρών αποστάσεων θα αντικατασταθούν από βιώσιμες εναλλακτικές λύσεις. Για να αποσυμφορηθούν οι οδικοί μας άξονες από την κυκλοφορία οχημάτων, θα πρέπει να αυξηθεί ο αριθμός των εμπορευματικών μεταφορών που διακινούνται μέσω σιδηροδρομικών δικτύων, εσωτερικών πλωτών και θαλάσσιων οδών (π.χ. θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων).

5.4.6. Είναι απαραίτητη η οικοδόμηση των θεμελίων ενός ευρωπαϊκού τομέα συγκοινωνιών μηδενικών εκπομπών, ο οποίος, αφενός, θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση για εναλλακτικές λύσεις αντί των κινητήρων εσωτερικής καύσης και για υποδομές φόρτισης για αυτοκίνητα, ημιφορτηγά, λεωφορεία και φορτηγά, και, αφετέρου, θα τονώσει την προσφορά του τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών. Στον στόχο αυτό συμπεριλαμβάνεται επίσης η εγκατάσταση ενός εκτεταμένου δικτύου

⁽⁹⁾ Host S., Grange D., Mettetal L, Dubois U. 2014. «Précarité énergétique et santé: état des connaissances et situation en Île-de-France» [Ενεργειακή φτώχεια και υγεία: το επίπεδο των γνώσεων και η κατάσταση στην περιφέρεια Île-de-France], Παρατηρητήριο Υγείας της Περιφέρειας Île-de-France, Παρίσι, σ. 14

σταθμών φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων σε ολόκληρη την Ευρώπη και η ανάπτυξη βιώσιμων και αποδοτικότερων συσσωρευτών. Η δράση αυτή θα συνοδεύεται από προγράμματα επανειδίκευσης, τα οποία θα παρέχουν νέες ευκαιρίες επαγγελματικής σταδιοδρομίας στους εργαζομένους που εγκαταλείπουν τον κλάδο των μεταφορών με βάση τα ορυκτά καύσιμα.

5.4.7. Όπως έχει ήδη παρατηρηθεί σε αρκετές πόλεις, το στάδιο των περιοριστικών μέτρων θέτει προκλήσεις για την παραδοσιακή χρήση του αστικού χώρου και των αστικών συγκοινωνιών και ενθαρρύνει τον πειραματισμό. Η περίοδος ανάκαμψης μπορεί να επωφεληθεί περαιτέρω από την επέκταση της ποδηλασίας, καθώς οι μετακινήσεις με το ποδήλατο μπορούν να ενισχύσουν τη φυσική αποστασιοποίηση, να μειώσουν τη συμφόρηση στις δημόσιες μεταφορές και να εξασφαλίσουν περισσότερο διαθέσιμο χώρο και ευκολότερη πρόσβαση σε τοπικά καταστήματα. Οι επενδύσεις στη βελτίωση των υποδομών ποδηλασίας μπορούν να έχουν άμεσο αντίκτυπο εντός και μεταξύ των πόλεων και να ενθαρρύνουν το ποδηλατικό οικοσύστημα.

5.4.8. Ο μετασχηματισμός της οικονομίας σε μια κυκλική οικονομία είναι απαραίτητος για την επιτυχία της Πράσινης Συμφωνίας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, για παράδειγμα, οι βιομηχανίες χάλυβα και τσιμέντου (μεγάλοι καταναλωτές ενέργειας) και ο χημικός τομέας πρέπει να διαθέτουν διαφορετική οργάνωση.

5.4.9. Με τη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία στην πυρήνα των δράσεων της, η δέση μέτρων ανάκαμψης μπορεί να επιταχύνει σημαντικά τις αναγκαίες εξελίξεις στον τομέα των υποδομών και να προωθήσει την καινοτομία στα πεδία των εναλλακτικών υλικών και των νέων τεχνολογιών. Πρώτον, για να αποφευχθούν τα απόβλητα, η ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει πρωτοβουλίες για τη σύσταση νεοφυών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στους κλάδους επισκευών και επαναχρησιμοποίησης και να προωθήσει ενδεδειγμένες δράσεις (επανα)κατάρτισης για όσους έχασαν τη δουλειά τους κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες θα μπορούσαν να επικεντρωθούν κυρίως σε «περιφέρειες δίκαιης μετάβασης», ώστε να καταστεί εφικτός ο μετασχηματισμός τους από εξορυκτικές περιφέρειες σε περιφέρειες «αστικής εξόδου».

5.4.10. Κατά δεύτερον, η χωριστή συλλογή αστικών αποβλήτων αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βιώσιμη αποκόμιση αξίας από τα απόβλητα μέσω της ανακύκλωσης. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα πρέπει να στηρίξει τις τοπικές αρχές για τη γεφύρωση του επενδυτικού χάσματος σε ό,τι αφορά τις υποδομές συλλογής, διαχωρισμού και ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων κατά την επόμενη πενταετία.

5.4.11. Η κρίση του κορονοϊού κατέδειξε ότι η ψηφιακή επανάσταση αποτελεί σημαντικό τμήμα της αύξησης της ανθεκτικότητας των κοινωνιών μας. Οι επενδύσεις στην ψηφιοποίηση ζωτικών υπηρεσιών και η αύξηση της ικανότητας των κυβερνήσεων, των νομοθετών και των δημόσιων οργανισμών να παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατά τη διάρκεια μιας κρίσης είναι υψίστης σημασίας. Ταυτόχρονα, πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες αποτελούν το μέσο και όχι τον τελικό στόχο. Το πλαίσιο που περιβάλλει τις ψηφιακές τεχνολογίες πρέπει να αποτελεί δημόσια ιδιοκτησία και να είναι προσανατολισμένο προς υψηλά πρότυπα βιωσιμότητας. Επίσης, θα πρέπει να θεσπίζονται ισχυρές δημοκρατικές και τεχνολογικές διασφαλίσεις, οι οποίες θα συνοδεύονται από μέτρα υποστήριξης του κόστους και προαγωγής των γνώσεων χωρίς να αφήνουν κανέναν στο περιθώριο. Αυτό προϋποθέτει, σύμφωνα με την Ενωσιακή πράξη για την προσαρμοστικότητα, ότι η ψηφιακή επανάσταση διασφαλίζει την προσαρμοστικότητα στα περισσότερα από 100 εκατομμύρια άτομα με αναπηρία στην ΕΕ.

5.4.12. Η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο τραπέζι» θα πρέπει να παρέχει σαφείς κατευθύνσεις για το σύστημα τροφίμων της ΕΕ μετά το πέρας της τρέχουσας κρίσης στον τομέα της υγείας και να ενθαρρύνει τη λήψη μέτρων για τη δημιουργία περισσότερο βιώσιμων, ανθεκτικών και δίκαιων αλυσίδων εφοδιασμού τροφίμων. Απαιτούνται βραχυπρόθεσμα μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων σε εποχικό εργατικό δυναμικό και την πρόληψη διαταραχών στις αλυσίδες εφοδιασμού. Μακροπρόθεσμα, η στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο τραπέζι» και η κοινή γεωργική πολιτική πρέπει να αυξήσουν την ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητα του συστήματός μας τροφίμων με την εκ νέου θέσπιση διαφοροποιημένων γεωργικών προτύπων, την προώθηση τοπικών κόμβων διανομής τροφίμων και βραχύτερων αλυσίδων εφοδιασμού και τη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά για τους γεωργούς μικρής κλίμακας, αλλά και τους αλιείς και τους παραγωγούς υδατοκαλλιεργειών χαμηλού περιβαλλοντικού αντικτύπου.

5.4.13. Κρίνεται σκόπιμο να δρομολογηθούν επενδύσεις σε προγράμματα επανακατάρτισης σε τομείς που δεν είναι πιθανό να αντεπεξέλθουν στις προκλήσεις του μέλλοντος (για παράδειγμα, επειδή εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα ορυκτά καύσιμα). Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να αναζητηθούν επιλογές για τη μείωση των ορυκτών καυσίμων και την ενίσχυση της οικολογικής διάστασης. Τασόμαστε υπέρ μιας ειδικής πολιτικής επενδύσεων που θα επιτρέπει την ομαλή ανακατεύθυνση των θέσεων εργασίας που χάθηκαν σε κλάδους που αντιμετωπίζουν έλλειψη εργαζομένων, συγκεκριμένα στον κοινωνικό και στον περιβαλλοντικό τομέα.

5.4.14. Τα κράτη μέλη πρέπει να επενδύσουν περισσότερο σε δημόσιες υπηρεσίες διότι, όπως απέδειξε η κρίση, οι δημόσιες υπηρεσίες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διάσωση των ανθρώπινων ζωών και στην αντιμετώπιση της πανδημίας. Ως εκ τούτου, οι Ευρωπαίοι ηγέτες θα πρέπει να εξετάσουν τον λεγόμενο «χρυσό κανόνα» κατά την εφαρμογή των δημοσιονομικών κανόνων της ΕΕ, εξαιρώντας τις δημόσιες επενδύσεις από τους υπολογισμούς του ελλείμματος και λαμβάνοντας υπόψη τη βιωσιμότητα των υφιστάμενων επιπέδων χρέους. Η ΕΕ θα πρέπει επίσης να αξιολογήσει ενδελεχώς την ελευθέρωση στρατηγικών δημόσιων υπηρεσιών που βασίζονται στους κανόνες του ανταγωνισμού. Η πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί.

5.5. Τα κοινωνικά μέτρα

5.5.1. Η υλοποίηση του Ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων σε ενωσιακό επίπεδο και σε όλα τα κράτη μέλη αποτελεί σημαντικό βήμα για την προορατική δρομολόγηση μιας διαδικασίας κοινωνικής σύγκλισης. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων συνιστά το μέσο για τη δημιουργία ενός νέου και αναβαθμισμένου κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων.

5.5.2. Πρέπει να θέσουμε τις θέσεις εργασίας στο επίκεντρο της στρατηγικής της ΕΕ, ενισχύοντας τη σημασία της τεχνογνωσίας και τη συνεχή εφαρμογή της μέσω του συστήματος εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης, το οποίο να επιτρέπει στο εργατικό δυναμικό της Ευρώπης να προσαρμοστεί στην αλλαγή του συστήματος παραγωγής μετά την ψηφιακή και οικολογική μετάβαση.

5.5.3. Ο επαναπροσδιορισμός του κόσμου της εργασίας κατά το στάδιο ανάκαμψης από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 είναι πρωταρχικής σημασίας. Τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα της υγείας και της περιθαλψής, η επιδίωξη αύξησης της παραγωγικότητας ήταν αντίθετη προς την ποιότητα των υπηρεσιών και υπονόμωσε την εργασιακή εμπειρία, γεγονός το οποίο είχε δραματικές συνέπειες κατά τη διάρκεια της κρίσης του τομέα υγείας στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Η μετάβαση προς δραστηριότητες που βασίζονται στις υπηρεσίες δύναται να οδηγήσει στη δημιουργία μιας οικονομίας με μεγαλύτερη ένταση εργασίας, στην αντιστάθμιση του επισφαλούς χαρακτήρα των θέσεων εργασίας στους συγκεκριμένους κλάδους, στη στήριξη υψηλότερων επιπέδων απασχόλησης και στην επιστροφή των θέσεων εργασίας στην πραγματική οικονομία. Οι πολιτικές για τη στήριξη των ποιοτικών θέσεων εργασίας σε κλάδους έντασης εργασίας που παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες είναι, ως εκ τούτου, καθοριστικής σημασίας.

5.5.4. Η ΕΟΚΕ επικριμάζει το επικαιροποιημένο πρόγραμμα εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2020⁽¹⁰⁾ ως συμβιβαστική λύση για τη διατήρηση της κοινωνικής διάστασης στο πλαίσιο της στρατηγικής ανάκαμψης. Υπάρχουν διάφορες νομοθετικές και μη νομοθετικές πρωτοβουλίες που δεν μπορούν να καθυστερήσουν ή να αναβληθούν, δεδομένου ότι αποτελούν τους πυλώνες του κοινωνικού θεματολογίου. Σε αυτές περιλαμβάνονται: η μεταφορά των οδηγιών που έχουν εκδοθεί σύμφωνα με το ήδη συμφωνημένο χρονοδιάγραμμα (οδηγία σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, οδηγία για την απόσπαση εργαζομένων, οδηγία για διαφανείς και προβλέψιμους όρους εργασίας). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει επίσης επιβεβαιώσει όλες τις πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να προωθήσουν μια δίκαιη και κοινωνικά βιώσιμη ανάκαμψη, συμπεριλαμβανομένων των πρωτοβουλιών για τη διαφάνεια των αμοιβών, τους κατώτατους μισθούς, τη δίκαιη φορολογία, την απασχόληση των νέων, το Ευρωπαϊκό σύστημα αντασφάλισης ανεργίας, το θεματολόγιο δεξιοτήτων και την ψηφιακή εκπαίδευση, την εργασία σε πλατφόρμες και τους κανόνες οικονομικής διοίκησης της ΕΕ. Από το πρόγραμμα εργασίας αποσιδιάζει η επικαιροποίηση των διατάξεων όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία μέσω αποτελεσματικών προληπτικών μέτρων στους χώρους εργασίας.

5.5.5. Ισχυρή κοινωνική ανάκαμψη σημαίνει επίσης ευκολότερη προσχώρηση σε συνδικαλιστικές οργανώσεις και καλύτερη προστασία. Πρέπει να στηρίξουμε τις συλλογικές διαπραγματεύσεις και τη δημοκρατία στον χώρο εργασίας. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη πρέπει να στηρίξουν τους κοινωνικούς εταίρους για τη σημαντική αύξηση της κάλυψης των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

5.5.6. Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν τα θέματα ισότητας των φύλων. Η οικονομική ύφεση που προκλήθηκε από την τρέχουσα πανδημία COVID-19 είχε σημαντικές επιπτώσεις στην ισότητα των φύλων, τόσο κατά τη διάρκεια της ύφεσης όσο και κατά την επακόλουθη ανάκαμψη. Σε σύγκριση με τις «συνηθισμένες» περιόδους ύφεσης, κατά τις οποίες η απασχόληση των ανδρών επηρεάζεται πολύ περισσότερο από την αντίστοιχη των γυναικών, η μείωση των επιπέδων απασχόλησης ως επίπτωση των μέτρων κοινωνικής αποστασιοποίησης είχε σοβαρό αντίκτυπο σε κλάδους με υψηλό ποσοστό απασχόλησης γυναικών. Επιπλέον, το κλείσιμο των σχολείων και των κέντρων ημερήσιας φροντίδας αύξησε μαζικά τις ανάγκες παιδικής φροντίδας, γεγονός που έχει ιδιαίτερα σημαντικό αντίκτυπο στις εργαζόμενες μητέρες. Οι επιπτώσεις της κρίσης στις εργαζόμενες μητέρες ενδέχεται να είναι διαρκείς, δεδομένης της αξίας της πείρας τους στην αγορά εργασίας.

5.6. Συστήματα υγείας

5.6.1. Πρωτίστως, ένα από τα κύρια διδάγματα της κρίσης του κορονοϊού είναι ότι τα συστήματα υγείας σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες πρέπει να ενισχυθούν, με έμφαση κυρίως στην πρόληψη. Ο αντίκτυπος του κορονοϊού θέτει τεράστιες πιέσεις στα συστήματα υγείας σε ολόκληρη την Ευρώπη· ορισμένες χώρες επηρεάζονται περισσότερο από άλλες, εφόσον διαθέτουν διαφορετικό εξοπλισμό όσον αφορά το προσωπικό (ιατρούς και νοσηλευτές), τους επαγγελματίες υψηλής ειδίκευσης, τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα και τις νοσοκομειακές κλίνες. Ενώ η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη αποτελεί εθνική ευθύνη, η εξάπλωση του ιού δεν δεσμεύεται από σύνορα. Επηρεάζει ολόκληρη την Ευρώπη, τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων μας, με υγειονομικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες που απαιτούν κοινές απαντήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

5.6.2. Η κρίση του κορονοϊού αποκάλυψε την εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές ιατρικών προϊόντων από τρίτες χώρες. Οι επενδύσεις στην προστασία της υγείας, τη φροντίδα και τις υπηρεσίες μακροχρόνιας περιθαλψής, στην προληπτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και στις πολιτικές υγείας και ασφάλειας στην εργασία — σε μια προσέγγιση κύκλου ζωής — είναι απαραίτητες και πρέπει να υποστηριχθούν από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

5.6.3. Η κρίση του κορονοϊού καθιστά σαφές ότι οι φαρμακευτικές πολυεθνικές εταιρείες έχουν εξουσία. Προκειμένου να αυξηθεί η ανεξαρτησία της φαρμακευτικής βιομηχανίας, πρέπει επίσης να δημιουργηθεί ένα μεγάλο ευρωπαϊκό ταμείο έρευνας για την ανάπτυξη νέων φαρμάκων και εμβολίων. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ πρέπει να διαθέτουν την απαραίτητη εξουσία για τον συντονισμό της προσφοράς, της διανομής και των τιμών του βασικού ιατρικού και προστατευτικού εξοπλισμού εντός της ενιαίας αγοράς.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-commission-work-programme-key-documents_el

5.7. Διεθνείς σχέσεις

5.7.1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεμελιώνεται σε κοινές ευρωπαϊκές αξίες που δεν είναι σε καμία περίπτωση διαπραγματεύσιμες ⁽¹⁾: σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα και κράτος δικαίου. Οι αξίες αυτές δεν μπορούν να παραβλέπονται όταν η ΕΕ και τα κράτη μέλη της αντιμετωπίζουν μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης και τις επιπτώσεις της όσον αφορά τις οικονομικές και τις κοινωνικές προκλήσεις. Παρότι η απάντηση στην τρέχουσα κρίση πρέπει να είναι ταχεία και δικαιολογεί ορισμένα έκτακτα και περιορισμένης διάρκειας μέτρα, τα μέτρα αυτά δεν μπορούν να αντιβαίνουν στο κράτος δικαίου ούτε να θέτουν σε κίνδυνο τη δημοκρατία, τη διάκριση των εξουσιών και τα θεμελιώδη δικαιώματα των Ευρωπαίων πολιτών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι όλα τα σχετικά μέτρα πολιτικής πρέπει να συνάδουν πλήρως με τις κοινές μας αξίες, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ.

5.7.2. Η κρίση του κορονοϊού κατέδειξε ότι το διεθνές ελεύθερο εμπόριο δεν παρέχει καμία εγγύηση όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού ακόμη και με τα υφιστάμενα αποθέματα τροφίμων, προϊόντων υγείας και βιομηχανικών προϊόντων. Σε αυτό, πρέπει να προστεθεί η έλλειψη διαφάνειας και ιχνηλασιμότητας.

5.7.3. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που έχουν αναπτύξει βιομηχανική ικανότητα στο έδαφος τρίτων χωρών θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να επαναφέρουν αυτή την ικανότητα στην ΕΕ. Η μετεγκατάσταση δραστηριοτήτων, στη βιομηχανία, τη γεωργία και τις υπηρεσίες, θα πρέπει να καταστήσει δυνατή την ενίσχυση της αυτονομίας έναντι των διεθνών αγορών, την ανάκτηση του ελέγχου των μεθόδων παραγωγής και την έναρξη περιβαλλοντικής και κοινωνικής μετάβασης των δραστηριοτήτων. Σε αυτές τις περιπτώσεις, θα μπορούσαν να λάβουν οικονομική στήριξη από τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, χωρίς την εφαρμογή των κανονισμών περί κρατικών ενισχύσεων.

5.7.4. Η κρίση κατέστησε επίσης σαφές ότι υπάρχουν σημαντικοί κίνδυνοι που συνδέονται με την εξάρτηση της ΕΕ από την Κίνα για μεγάλο μέρος της παραγωγής, ιδίως στον ιατρικό τομέα (για παράδειγμα προστατευτικός εξοπλισμός). Για την ενίσχυση των συστημάτων υγείας σχεδόν σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα είναι πολύ σημαντικό να μειωθεί αυτή η εξάρτηση όσον αφορά βασικά προϊόντα. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με την επέκταση της παραγωγής στην ΕΕ (αλυσίδα παραγωγής/παράδοσης της ΕΕ) και με την ανάπτυξη της παραγωγικής ικανότητας σε συνεργασία με άλλες χώρες, για παράδειγμα την Αφρική (αλυσίδα παραγωγής/παράδοσης ΕΕ-Αφρικής). Αυτό έχει την προστιθέμενη αξία ότι οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες θα μπορούσαν επίσης να αναπτύξουν νέες οικονομικές δραστηριότητες και να ενισχύσουν την ιατροφαρμακευτική τους περιθαλψη.

5.7.5. Ο κόσμος μετά την πανδημία θα πρέπει να δημιουργήσει ένα νέο σύστημα διεθνών σχέσεων, παγκόσμιας οικονομίας και αλληλεγγύης με τη δέσμευση κατανομής του παγκόσμιου πλούτου και τη διάσωση ανθρώπινων ζωών, καθώς και με την προστασία των επιστημονικών, πνευματικών και βιομηχανικών επιτευγμάτων, αλλά και των επιτευγμάτων στον τομέα της υγείας. Η ΕΕ θα πρέπει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο σε αυτό το νέο σύστημα διεθνών σχέσεων με βάση την αλληλεγγύη και την αναπτυξιακή συνεργασία. Επιπλέον, η ΕΕ θα πρέπει να διατηρήσει και, ενδεχομένως, να αυξήσει τα επίπεδα των δεσμεύσεων αναπτυξιακής συνεργασίας.

5.7.6. Η εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού για την παγκόσμια οικονομία μπορεί να θέσει τέρμα στην εκμετάλλευση των εργαζομένων, αφενός, και στα υπερβολικά εταιρικά οφέλη, αφετέρου. Η ενσωμάτωση των προτύπων της ΔΟΕ και της βιώσιμης ανάπτυξης στους κανόνες του ΠΟΕ και άλλων οργανισμών που σχετίζονται με τον ΟΗΕ θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στην οικοδόμηση μιας νέας, δίκαιης οικονομικής τάξης και μιας δίκαιης και έξυπνης παγκοσμιοποίησης. Οι κανόνες θα πρέπει να προσαρμοστούν αναλόγως και να χρησιμοποιούνται με μεγαλύτερη συνέπεια στο μέλλον για τον προσανατολισμό όλων των πόρων και του διαθέσιμου προσωπικού στην παροχή βοήθειας εκεί όπου είναι περισσότερο απαραίτητη.

5.7.7. Οποιαδήποτε παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να αιτιολογείται αντικειμενικά και πρέπει να περιλαμβάνονται «ρήτρες λήξης ισχύος». Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι η ομαλότητα θα αποκατασταθεί μαζί με όλες τις βασικές δημοκρατικές αρχές το συντομότερο δυνατό, σε όλο τον κόσμο. Ο περιορισμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα του συνέρχεσθαι, η ελευθερία του τύπου, η ιδιωτικότητα και άλλα δεν πρέπει ποτέ να καταστούν η «νέα ομαλότητα».

5.7.8. Είναι απαραίτητο να ενεργοποιηθεί εκ νέου ο γεωπολιτικός στρατηγικός ρόλος της ΕΕ στην προώθηση, σε παγκόσμιο επίπεδο, των ειρηνευτικών διαδικασιών, ώστε να δοθούν εκ νέου οι ευκαιρίες για οικονομική ανάπτυξη στη γειτονιά της ΕΕ: Δυτικά Βαλκάνια, Ευρωμεσογειακοί και Ανατολικοί εταίροι, και σε άλλες περιοχές που πλήττονται από συγκρούσεις.

5.7.8.1. Σε αυτό το πλαίσιο, η ευρωμεσογειακή περιοχή και τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να καταστούν εκ νέου ένας χώρος αναπτυξιακών ευκαιριών όπως ήταν στο παρελθόν όταν βρίσκονταν στο κέντρο των ανταλλαγών ανθρώπων, αγαθών και ιδεών. Για τον λόγο αυτό, η ευρωμεσογειακή περιοχή και τα Δυτικά Βαλκάνια πρέπει να βρίσκονται στον πυρήνα μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής πολιτικής για την ολοκλήρωση και τη διασύνδεση στις μεταφορές, καθώς και για τις εμπορικές και πολιτιστικές ανταλλαγές, με μια συγκεκριμένη και αποκλειστική μακροπεριφερειακή στρατηγική. Για να προωθηθεί αυτό το πλαίσιο, πρέπει να δοθεί νέα ώθηση στις μακροπεριφερειακές στρατηγικές στη Μεσόγειο και στην ευρωπαϊκή αστική στρατηγική.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση SC/052 της ΕΟΚΕ με θέμα «Το μέλλον της ΕΕ: οφέλη για τους πολίτες και σεβασμός των ευρωπαϊκών αξιών».

5.8. Μετανάστευση και η μετά COVID-19 εποχή

5.8.1. Με την έλευση της πανδημίας COVID-19, την επακόλουθη τεράστια τραγωδία για τα εθνικά συστήματα υγείας και την κατάρρευση της οικονομίας σε όλες τις χώρες, το ζήτημα της μετανάστευσης φαινόταν να εξαφανίζεται από το προσκήνιο και να υποχωρεί, με κάποια αδιαφορία εκ μέρους της κοινής γνώμης. Οι αιτούντες άσυλο δεν μπορούν να εγκαταλειφθούν λόγω της τρέχουσας κρίσης. Τα βασικά δικαιώματα προστασίας αποτελούν τον πυρήνα των ευρωπαϊκών αξιών και δεν μπορούν να απορρίπτονται όταν δεν συμφέρουν. Πρέπει να αποκατασταθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- Επανάληψη των διαδικασιών για τη χορήγηση αδειών διαμονής και την αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες.
- Επίλυση της κατάστασης υγείας του συνωστισμού στα κέντρα υποδοχής μεταναστών.
- Αντιμέτωπιση της εργασιακής ανασφάλειας (η οποία έχει ήδη ως αποτέλεσμα τη μείωση εάν όχι την πλήρη αναστολή των «εμβασμάτων», συχνά τη μόνη πηγή βοήθειας προς τις οικογένειες μεταναστών που παρέμειναν στις χώρες καταγωγής).
- Νομιμοποίηση των μεταναστών που εργάζονται στον τομέα της προσωπικής περίθαλψης ή στον γεωργικό τομέα.
- Ανάπτυξη ενός κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου (ΚΕΣΑ) το οποίο να είναι υποχρεωτικό, ασφαλές και αποτελεσματικό για όλες τις χώρες της ΕΕ ώστε να μοιράζονται άμεσα κοινές ευθύνες.
- Σχεδιασμός και ανάπτυξη ρεαλιστικών, νομικών, ασφαλών και εφικτών διαδρόμων μετανάστευσης εργαζομένων στην ΕΕ.
- Καθιέρωση μόνιμου και αποτελεσματικού διαλόγου με τις χώρες καταγωγής των μεταναστών για την ανάπτυξη δομών και πλαισίων επικοινωνίας.
- Αύξηση της οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης του οργανισμού Frontex.
- Εξασφάλιση βραχυπρόθεσμης δέσμευσης για αξιολόγηση της ανακατανομής όλων των πόρων εντός του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ 2021-2027.

6. Το σχέδιο ανασυγκρότησης

6.1. Όλα τα μέτρα που περιγράφονται ανωτέρω συνεπάγονται την ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου συστήματος οικονομικής διακυβέρνησης, με στρατηγικές βιομηχανικές, περιβαλλοντικές και εμπορικές πολιτικές.

6.2. Χρειάζεται να προωθηθεί η μεταρρύθμιση της οικονομικής διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αναθεωρηθεί το σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης με σκοπό την ταυτόχρονη διασφάλιση σταθερότητας και ανάπτυξης.

6.3. Με βάση το μέσο της ΕΕ για την ανάκαμψη της νέας γενιάς, θα είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί σταδιακή αύξηση των ιδίων πόρων της ΕΕ με την εισαγωγή σχετικών και κατάλληλων εσόδων προς επιλογή, για παράδειγμα: συστημάτων εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής της ΕΕ, κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ), ψηφιακού φόρου, φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, εισφοράς για το CO₂ ή εσόδων από τη νομιμοποίηση.

6.4. Η ΕΕ πρέπει να ενεργοποιήσει επειγόντως έναν μηχανισμό συντονισμού ικανό να εξουδετερώσει τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό και να καταπολεμήσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής στα 27 κράτη μέλη, ένα φαινόμενο που προκάλεσε μέση ετήσια απώλεια φορολογικών εσόδων 46 δισεκατομμυρίων ευρώ για την περίοδο 2001-2016 για τα κράτη μέλη της ΕΕ (0,46 % του ΑΕγχΠ) ⁽¹²⁾. Ταυτόχρονα, η ΕΕ πρέπει να ενεργοποιήσει μια ισχυρή στρατηγική για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, κάτι που κινδυνεύει να δηλητηριάσει το σύστημα παραγωγής της ΕΕ και να προκαλέσει στρεβλώσεις στην ενιαία αγορά, στρεβλώνοντας τους ισότιμους όρους ανταγωνισμού.

⁽¹²⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019, *Εκτίμηση της διεθνούς φοροδιαφυγής από ιδιώτες*. Έγγραφο εργασίας αριθ. 76 — 2019.

6.5. Είναι σημαντικό να διατηρηθεί το ευρωπαϊκό μοντέλο δικαιωμάτων, προτύπων και πολιτικών καταναλωτών. Αυτό είναι που καθιστά την ΕΕ μοναδική. Για παράδειγμα, στον τομέα της ψηφιοποίησης, ο κώδικας δεοντολογίας της ΕΕ για την τεχνητή νοημοσύνη διαχωρίζει την «ανθρωποκεντρική» άποψη της ΕΕ από την άποψη που επικρατεί σε άλλες περιοχές. Αυτή η προσέγγιση, που βασίζεται στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις ελευθερίες, αποτελεί μέρος του μοντέλου της ΕΕ και πρέπει να διατηρηθεί παρά το σκληρότερο ανταγωνιστικό κλίμα που αναδύεται τώρα.

6.6. Είναι απαραίτητο να αξιοποιηθούν πλήρως τα νέα, πιο βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα που εμφανίζονται (κυκλική, συνεργατική, κοινωνική οικονομία κ.λπ.). Τα μοντέλα αυτά αποτελούν επίσης ένα χαρακτηριστικό του κοινωνικού μοντέλου της ΕΕ και δημιουργούν διττή αξία — οικονομική και κοινωνική αξία, καθώς και μέσα για την υλοποίηση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ). Αυτά τα επιχειρηματικά μοντέλα προσφέρουν την ευκαιρία να βοηθηθεί η οικονομία να ανακάμψει και να αντιμετωπίσει ταυτόχρονα τα κοινωνικά ζητήματα. Στο πλαίσιο αυτό, το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία της ΕΕ θα είναι ζωτικής σημασίας, όπως και το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κοινωνική οικονομία (άνοιξη του 2021). Ελπιδοφόρα παραδείγματα θα πρέπει να κοινοποιούνται, όπως η ευρωπαϊκή συμμαχία για τους συνεργατικούς σχηματισμούς (European Cluster Alliance).

6.7. Η ψηφιοποίηση αποτελεί ταυτόχρονα ευκαιρία και κίνδυνο για την ανάκαμψη. Είναι το πεδίο της καινοτομίας που μπορεί να φέρει την ΕΕ στην πρώτη γραμμή, όπως στον τομέα της αλυσίδας συστοιχιών, όπου η ΕΕ βρίσκεται σε ηγετική θέση. Η τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών (όχι το bitcoin) διασφαλίζει δημοκρατικές αξίες, προσφέροντας διαφάνεια και βελτιωμένες δομές διακυβέρνησης. Ωστόσο, πρέπει να αντιμετωπιστούν οι κίνδυνοι που ενέχει η ψηφιοποίηση, όπως: περαιτέρω ανεργία, ψηφιακή περιθωριοποίηση και κοινωνικός αποκλεισμός. Πρέπει να βρεθούν τρόποι προκειμένου να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες και ταυτόχρονα να εξισορροπηθούν οι κίνδυνοι. Και τούτο σε ένα περιβάλλον στο οποίο η ΕΕ επιδιώκει να παραμείνει ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο.

6.8. Είναι ευκαιρία για την προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας ως μοντέλου ανάκαμψης μέσω της συνδημιουργίας, του από κοινού σχεδιασμού και της συμπαραγωγής. Σε ένα σύνθετο κοινωνικό περιβάλλον με τεράστιες κοινωνικές προκλήσεις, ο μόνος τρόπος είναι η κινητοποίηση όλων των πόρων στην κοινωνία, με διατομεακό και πολυκλαδικό τρόπο, ώστε να εξερευνηθούν λύσεις. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών είναι καταλύτης για την κοινωνική καινοτομία, ένα κίνημα που έχει σχεδιάσει συστήματα πρόνοιας που οδηγούν σε νέες πολιτικές, δομές, προϊόντα, υπηρεσίες και μεθόδους εργασίας. Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών πρέπει να προωθηθεί σήμερα περισσότερο από ποτέ — αλλά η αληθινή κοινωνική καινοτομία γίνεται μόνο όταν εμπλέκεται η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών.

6.9. Η εμφάνιση ενός νέου κοινωνικού μοντέλου; Η ανάκαμψη θα επιτευχθεί μόνο με την παραγωγικότητα, τα δημοσιονομικά κίνητρα και την ανακατανομή του πλούτου. Ίσως είναι καιρός, για μια ακόμη φορά, να αναζωογονηθεί η έννοια της «δέσμης μέτρων για τις κοινωνικές επενδύσεις», να καταβληθούν εκ των προτέρων προσπάθειες για την πρόβλεψη και την πρόληψη των μελλοντικών κοινωνικών δαπανών. Με τον τρόπο αυτό, η ΕΕ θα πρέπει να ενισχύσει τις επενδύσεις στις κοινωνικές υποδομές: i) εκπαίδευση και διά βίου μάθηση, ii) υγεία, μακροχρόνια φροντίδα, και κοινωνική φροντίδα, iii) οικονομικά προσιτή στέγαση⁽¹³⁾. Όλα αυτά συμβαδίζουν με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα των κοινωνικών δικαιωμάτων σε όλα τα επίπεδα, το σύστημα παρακολούθησης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου που βασίζεται στους ΣΒΑ, την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και μια δίκαιη ψηφιακή μετάβαση βασισμένη στην αξία της ΕΕ που θα μπορούσε να συνδυαστεί για να αποτελέσει τη βάση ενός νέου κοινωνικού μοντέλου της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 11 Ιουνίου 2020.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽¹³⁾ Έκθεση της ειδικής ομάδας υψηλού επιπέδου για τις επενδύσεις σε κοινωνικές υποδομές στην Ευρώπη — Τόνωση των επενδύσεων σε κοινωνικές υποδομές στην Ευρώπη. Έγγραφο συζήτησης για την ευρωπαϊκή οικονομία αριθ. 074, Ιανουάριος 2018.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ακολουθεί δομημένη έρευνα των μέτρων της ΕΕ που εγκρίθηκαν το τελευταίο τρίμηνο για την αντιμετώπιση της πανδημίας COVID-19.

Τύποι μέτρων			
Νομισματικά και σταθεροποιητικά	Φορολογικά	Βασισμένα σε εγγυήσεις και πιστώσεις	Κανονιστικά και διαδικαστικά
Ευρωπαϊκός μηχανισμός σταθερότητας (ESM): Ενίσχυση για την πανδημική κρίση: 240 δις ευρώ· δάνειο μακροοικονομικής σταθερότητας προς τις χώρες της ευρωζώνης για την επίλυση των μακροοικονομικών ανισορροπιών τους· ίσο με το 2 % του ΑΕγχΠ της ευρωζώνης	Πρωτοβουλία επενδύσεων· Πρωτοβουλία επενδύσεων+: πρωτίστως 37 δισεκατομμύρια ευρώ· ανακατανομή των πόρων της πολιτικής για τη συνοχή με έμφαση στην επίλυση των συνεπειών της εξάπλωσης του ιού· συμπλήρωμα μέχρι τώρα 28 δις ευρώ που δεν έχουν διατεθεί στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ	SURE (Στήριξη για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης): 100 δις ευρώ, πλεονεκτήματα που παρέχονται υπέρ των εργαζομένων και των αυτοαπασχολούμενων· το πρώτο μέρος της δέσμης μέτρων στήριξης	Κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις: δυνατότητα προσαρμογής των μέτρων που σχετίζονται με όλες τις εταιρείες και τις επιχειρήσεις (επιδοτήσεις για τους μισθούς, αναβολή των εταιρικών φόρων και των πληρωμών ΦΠΑ και συμβολή στην κοινωνική ασφάλιση)· δυνατότητα άμεσης δημοσιονομικής δράσης με τις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο πτώχευσης λόγω της πανδημίας, για την αποκατάσταση των ζημιών που έχει αποδειχθεί ότι προκλήθηκαν από την πανδημία (εδώ χρειάζεται η κοινοποίηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή)· δυνατότητα αποζημίωσης από δημόσιες πηγές σε χώρες που έχουν πληγεί ιδιαίτερα· δυνατότητα άμεσης στήριξης έως 800 000 ευρώ ανά επιχειρήση
ΕΚΤ: έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας: 750 δις ευρώ· επεκτατικό νομισματικό πρόγραμμα για την αγορά τίτλων με σκοπό τη στήριξη της ρευστότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος	Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης: 800 εκατομμύρια ευρώ	Πανευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων: 200 δις ευρώ· προνομιούχα πιστωτικά δάνεια της ΕΤΕπ κατά κύριο λόγο για τις ΜΜΕ· δεύτερο μέρος της δέσμης μέτρων στήριξης	Κριτήρια σχετικά με την ευελιξία των δημόσιων οικονομικών: πιο ευέλικτη εξήγηση των κριτηρίων πειθαρχίας των δημόσιων οικονομικών βάσει των κριτηρίων του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης και του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου
	Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση: 179 εκατομμύρια ευρώ	Χρηματοδοτικό μέσο για τη στήριξη των ΜΜΕ που έχουν πληγεί περισσότερο: 8 δις ευρώ ποσό που δημιουργήθηκε βάσει της εγγύησης του προϋπολογισμού της ΕΕ προς το ΕΤΕ από το ΕΤΣΕ	Προσωρινή ακύρωση δασμών και ΦΠΑ για την εισαγωγή ιατρικών οργάνων και εξοπλισμού από τρίτες χώρες

Τύποι μέτρων			
Νομισματικά και σταθεροποιητικά	Φορολογικά	Βασισμένα σε εγγυήσεις και πιστώσεις	Κανονιστικά και διαδικαστικά
	Αυξημένη ευελιξία που επιτρέπει την κινητοποίηση όλων των κονδυλίων που δεν έχουν ακόμη χρησιμοποιηθεί από τα ΕΔΕΤ· επιτρέπει την πραγματοποίηση μεταφορών μεταξύ του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του Ταμείου Συνοχής· το 100 % της κάλυψης του κόστους του έργου προέρχεται από πόρους της ΕΕ· ευελιξία στη θεματική εξήγηση συγκέντρωσης κ.λπ.		Έλεγχος και προστασία κρίσιμων ευρωπαϊκών περιουσιακών στοιχείων και τεχνολογιών